

**ВГО «АСОЦІАЦІЯ ПЛАТНИКІВ
ПОДАТКІВ УКРАЇНИ»**

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

**Київ
2022**

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Основні нормативно-правові акти, що визначають особливості сплати податків на період воєнного стану:

I. Обов'язки та права платників податків-юридичних осіб	3
II. Перебіг строків визначених законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи та оскарження рішень контролюючих органів.....	4
III. Проведення перевірок та відповідальність за невиконання податкових обов'язків.....	5
IV. Подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни	9
V. Стягнення податкового боргу.....	10
VI. Особливості визначення об'єкта оподаткування	11
VII. Податок на додану вартість	13
Особливості справляння податку на додану вартість.....	13
Не оподатковуються та звільнено від оподаткування ПДВ	
Нульова ставка ПДВ на операції з постачання	19
Оподатковуються за ставкою у розмірі 7 відсотків	19
Щодо відображення суми ПДВ у фіскальному чеку	21
Розширено випадки безумовної реєстрації окремих ПН та РК на час воєнного стану:	21
Виписка податкових накладних та їхня реєстрація в ЄРПН:	23
Бюджетне відшкодування ПДВ	24
VIII. Акцизний податок.....	25
Особливості справляння акцизного податку.....	25
IX Податок на прибуток підприємств.....	32
Особливості справляння податку на прибуток підприємств.....	32
X. Єдиний податок	34
Наслідки для платників ПДВ при автоматичному відновленні правил нарахування та сплати ПДВ після завершення воєнного стану.....	37
XI. Податок на доходи фізичних осіб:	39
XII. Мобілізований працівник: УСЕ ВІД А ДО Я	41
XIII. Матеріальна підтримка працівників у період воєнного стану.....	49
XIV. Трудове законодавство. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX». Запитання-відповіді	51

XV. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	73
XVI. Застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг	76
XVII. Регулювання імпорتنих операцій.....	76
XVIII. Плата за землю	76
XIX. Екологічний податок	78
XX. Інші питання у сфері оподаткування.....	78
Про тимчасове призупинення надання ДПС України та її територіальних органів відповідей на звернення підприємств, установ та організацій та громадян.....	79
Щодо дії Сертифікатів користувачів КНЕДП ІДД	79

Основні нормативно-правові акти, що визначають особливості сплати податків на період воєнного стану

- 1. Закон України “Про правовий режим воєнного стану”, який введено Указом Президента від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», що затверджений Верховною радою України;**
- 2. Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” (з внесеними змінами і доповненнями);**
- 3. Податковий кодекс України, з внесеними змінами та доповненнями;**
- 4. Закон України від 03.03.2022 р. № 2118-IX “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану”;**
- 5. Закону України від 15.03.2022 № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану».**
- 6. Закону України від 03.03.2022 № 2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни»**
- 7. Закону України від 30.03.2022 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків в період воєнного, надзвичайного стану» (законопроект №7234)**

I. Обов'язки та права платників податків-юридичних осіб

Діють тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які *передбачені частиною першою статті 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану"*, зокрема у частині таких заходів:

- використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;
- примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка.

Виконувати вимоги *ст.21 Закону України від 21.10.1993 р. № 3543-III "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію"* (з внесеними змінами і доповненнями).

Визначені *ст.16 та 17 Податкового кодексу України* обов'язки та права платників податків діють з урахуванням форс-мажорних обставин непереборної сили та змін до Податкового кодексу України, які були прийняті ВР України та набули чинності після запровадження воєнного стану.

Тимчасово на період воєнного стану на території України, з метою захисту прав платників, збереження та захисту даних надання електронних сервісів та приймання електронних документів від платників податків здійснюються у робочі дні з 8 до 18 години.

(пп.69.18. п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення»

Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Не здійснюється відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю контролюючих органів шкода, заподіяна бездіяльністю контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб, зумовлена дією правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

(п.114.5 ст.114 Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

II. Перебіг строків визначених законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи та оскарження рішень контролюючих органів

Для платників податків та контролюючих органів **на період воєнного чи надзвичайного стану зупиняється перебіг строків, визначених Податковим кодексом, іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.**

(п.102.9. ст.102 та пп.69.9 п.69 Підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України, з урахуванням внесених змін 03.03.2022 та 15.03.2022)

З урахуванням цього:

- строки подання скарги на податкове повідомлення-рішення або будь-яке інше рішення контролюючого органу можуть бути продовжені за правилами і на підставах, визначених пунктом 102.6 статті 102 Податкового кодексу України;
- зупинено перебіг строків щодо оскарження рішень контролюючих органів, встановлених статтею 56 Кодексу, та/або щодо скарг платників податків, які не розглянуті станом на 24.02.2022. Таке зупинення не породжує будь-яких наслідків, передбачених статтею 56 Податкового кодексу України;

Тимчасово, на період воєнного стану **припиняється перебіг строків, встановлених для взяття на облік у контролюючих органах** юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків та зборів за основним місцем обліку або фізичних осіб – підприємців за податковою адресою, та передачі даних про взяття на облік таких платників податків у контролюючих органах до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

(пп.69.19 п. 69 Підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Тимчасово, на період воєнного стану уможлиблюється відкриття рахунків платників податків у банках та інших фінансових установах без необхідності отримання повідомлення контролюючого органу про взяття рахунка на облік у контролюючих органах.

(пп.69.17 п. 69 Підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

III. Проведення перевірок та відповідальність за невиконання податкових обов’язків.

Податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, крім:

- камеральних перевірок декларацій або уточнюючих розрахунків (в разі їх подання) до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування**, показники яких сформовані на підставі податкових накладних та/або розрахунків коригування, складених та зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних, та/або митних декларацій, за виключенням товарів (продукції), визначених підпунктами 215.3.1, 215.3.2, та 215.3.21, 215.3.31 пункту 215.3 статті 215 Кодексу; - фактичних перевірок.

***Така камеральна перевірка податкової декларації або уточнюючого розрахунку може бути проведена протягом 90 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку їх подання, а якщо такі документи були надані пізніше, - за днем їх фактичного подання;*

У разі виявлення порушень законодавства за результатами проведення камеральних перевірок оформлюється акт перевірки, який направляється контролюючим органом шляхом надіслання документа в електронний кабінет платника податків з одночасним надісланням на його електронну адресу (адреси) інформації про вид документа, дату та час його надіслання в електронний кабінет. Зупиняється перебіг строків подання та розгляду заперечень, додаткових документів та пояснень, прийняття, надсилання та оскарження податкового повідомлення-рішення. Документ, надісланий контролюючим органом в електронний кабінет, вважається врученим платнику податків, якщо він сформований з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронні довірчі послуги".

Розширені підстави для проведення фактичних перевірок у зв'язку з наявною податковою інформацією чи звернень покупців (споживачів) щодо непроведення розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів

(пп.80.2.2, 80.2.3 п.80.2 ст. 80 Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

69.28. Крім підстав передбачених підпунктами 80.2.180.2.7 пункту 80.2 статті 80 цього Кодексу фактична перевірка, також може проводитися за наявності хоча б однієї з таких підстав: у разі наявності та/або отримання в установленому законодавством порядку інформації від державних органів або органів місцевого самоврядування, яка свідчить про можливі порушення платником податків законодавства про ціни і ціноутворення; письмового звернення покупця (споживача), оформленого відповідно до закону, про порушення платником податків установленого порядку формування, встановлення та застосування державних регульованих цін, відповідно до абзацу другого пункту 21 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про ціни і ціноутворення».

Установити, що до платників податків/податкових агентів, які провадили діяльність на території населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії, і не можуть пред'явити первинні документи, на підставі яких здійснюється облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, як виняток із положень статті 44 цього Кодексу застосовуються спеціальні правила для підтвердження даних, визначених у податковій звітності. Підстави неможливості пред'явлення первинних документів первинні документи втрачені (знищені чи зіпсовані) або знаходяться на територіях населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії і їх неможливо вивезти або їх вивезення пов'язане з ризиком для життя та здоров'я платника податків, фізичних осіб чи неможливе у зв'язку з іншими адміністративними перешкодами, органами влади. встановленими У разі втрати та/або неможливості вивезення первинних документів платник податків/податковий агент за місцем свого обліку подає до контролюючого органу в довільній формі повідомлення про неможливість вивезення первинних документів, підписане керівником підприємства та головним бухгалтером, в якому зазначаються: обставини, що призвели до втрати та/або неможливості вивезення первинних документів, податкові (звітні) періоди, а також загальний перелік первинних документів (за можливості - із зазначенням реквізитів). Дані та показники податкової звітності платника податків/податкового агента за податкові (звітні) періоди, зазначені у повідомленні, не можуть бути піддані сумніву лише на підставі відсутності первинних документів. Подане повідомлення є також підставою для збереження витрат (включаючи витрати у зв'язку з придбанням цінних паперів/корпоративних прав) та/або від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток (включаючи від'ємний фінансовий результат за операціями з цінними паперами/корпоративними правами), та/або податкового кредиту з податку на додану вартість, та/або

суми від'ємного значення податку на додану вартість минулих податкових (звітних) періодів без наявності договірних, розрахункових, платіжних та інших первинних документів, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку та нарахування податку. Після подання до контролюючого органу повідомлення неможливості вивезення первинних документів у зв'язку із їх знаходженням на території населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії запроваджується мораторій на проведення документальних перевірок щодо зазначених у повідомленні податкових (звітних) періодів. Якщо після подання повідомлення про неможливість вивезення первинних документів платнику податків/податковому агенту стане відомо про втрату цих документів, такий платник податків/податковий агент зобов'язаний подати до контролюючого органу повідомлення про втрату первинних документів із зазначенням обставин такої втрати.

Платники податків/податкові агенти, які подали повідомлення про втрату первинних документів відповідно до цього підпункту, не можуть бути перевірені контролюючим органом щодо зазначених у повідомленні податкових (звітних) періодів, у тому числі після завершення дії воєнного стану. Втрата документів, що не пов'язана з проведенням на території населених пунктів бойових дій, не надає права платнику податків/податковому агенту застосовувати положення цього підпункту. Обов'язок доведення відсутності підстав для застосування положень цього підпункту покладається на контролюючий орган. Платник податків/податковий агент, який безпідставно застосував положення цього підпункту, вважається таким, що ухиляється від сплати податків та несе відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законами України. У разі відмови контролюючого органу у застосуванні положень цього підпункту контролюючий орган зобов'язаний видати вмотивоване рішення у строк не пізніше одного місяця з дати отримання відповідного повідомлення від платника податків/податкового агента, в якому зазначаються підстави та докази такої відмови. Рішення контролюючого органу може бути оскаржено в адміністративному чи судовому порядку. До винесення остаточного рішення по справі контролюючий орган не може піддати сумніву показники податкової звітності, а також ініціювати проведення будь-якої перевірки платника податків/податкового агента щодо податкових (звітних) періодів, зазначених у відповідному повідомленні. У податкових (звітних) періодах, зазначених у відповідному повідомленні, не може бути переглянуто у бік збільшення суми податкових зобов'язань з податків і зборів, задекларовані в податкових деклараціях за вказані податкові (звітні) періоди, у бік збільшення суми

від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток, задекларовані в податкових деклараціях/розрахунках за вказані податкові (звітні) періоди, у бік збільшення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість, заявлені в податкових деклараціях за вказані звітні періоди. Перелік територій населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії визначається Кабінетом Міністрів України.

Мораторій на проведення документальних перевірок який запроваджено у зв'язку з коронавірусною хворобою (COVID-19) не стосується:

- документальних позапланових перевірок, що проводяться на звернення платника податків;
- документальних позапланових перевірок у зв'язку з реорганізацією, припиненням та заявлянням бюджетного відшкодування ПДВ.

(п.52-2 Підрозділ 10. Інші перехідні положення Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

У випадку відсутності у платника податків можливості своєчасно виконати свій податковий обов'язок, зокрема щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, у тому числі звітності, передбаченої пунктом 46.2 статті 46 цього Кодексу, реєстрації у відповідних реєстрах податкових або акцизних накладних, розрахунків коригування, подання електронних документів, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового тощо, платники податків звільняються від передбаченої цим Кодексом відповідальності з обов'язковим виконанням таких обов'язків протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.

При цьому звільняються від відповідальності за невиконання податкових обов'язків, платники податків, які у зв'язку з наслідками їх безпосередньої участі у воєнних діях не дотрималися визначених цим пунктом термінів виконання податкових обов'язків, за умови виконання таких обов'язків протягом одного місяця з дня закінчення дії наслідків, які унеможливили виконання таких обов'язків.

(пп.69.1, пп.69.3 п.69 Підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

IV. Подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни

фізичні особи, фізичні особи – підприємці, юридичні особи подають облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи;

у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення до фізичних осіб, фізичних осіб – підприємців, юридичних осіб не застосовується адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання звітності та/або документів, визначених підпунктом 1 цього пункту

Особи, які не мають фізичної можливості протягом строку, визначеного цим Законом, подати звітність чи документи, зазначені у підпункті 1 цього пункту, у зв'язку з безпосередніми наслідками їх участі у бойових діях, звільняються від адміністративної та/або кримінальної відповідальності та подають звітність чи документи протягом одного місяця з дня закінчення наслідків, які унеможлилювали їх подання;

(Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX “Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни”).

Законом №2115 надана можливість платникам податків подати облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та (або) в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи.

Буквально аналізуючи цю норму можна зробити однозначний висновок щодо перенесення строків подання будь-якої звітності без додаткових умов, крім податкової, оскільки за прямою вказівкою в розглядуваному Законі №2115 він не поширюється на податкові правовідносини.

2.Законом №2118 доповнено п. 69.1 підрозділу 10 Перехідних положень ПКУ, який визначає, що платники податків звільняються від передбаченої ПКУ відповідальності у випадку відсутності у платника податків можливості

своєчасно виконати свій податковий обов'язок, зокрема щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності.

Іншими словами, за не своєчасне подання податкової звітності у випадку не можливості своєчасно виконати свій податковий обов'язок, платники податків звільнюються від штрафних санкцій з обов'язковим виконанням таких обов'язків протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні. При цьому, самі строки подання звітності не переносяться на відміну від іншої (не податкової) звітності.

Крім того, не однозначним залишається питання щодо відповідальності за помилки, допущені при складанні податкової звітності в період воєнного стану, або за самостійне виправлення помилок, допущених в податковій звітності за період воєнного стану. Формулювання змін в ПКУ не дають однозначної впевненості в тому, що платники звільнюються від відповідальності у випадку не можливості виконання свого обов'язку щодо коректності розрахунку податкового зобов'язання.

V. Стягнення податкового боргу

Майно платника податків звільняється з податкової застави з дня отримання рішення керівника військово-цивільної адміністрації про вилучення майна без застосування вимог статті 92 цього Кодексу. При цьому, у разі оплатного вилучення майна такі кошти спрямовуються на погашення податкового боргу платника податків, майно якого було вилучено.

(пп.69.21. п.69 Підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Штрафні санкції та пеня, що наразі відобразиться автоматично в ІКП за порушення податкового законодавства, що зумовлені неможливістю виконання податкового обов'язку платника з огляду на військову агресію Російської Федерації проти України, наприклад, застосовані штрафні санкції за несвоєчасне подання податкової звітності або інші санкції, та внаслідок застосування яких у платника виник податковий борг у зв'язку з їх несплатою, то такі санкції – податковий борг на підставі підпункту 101.2.4 пункту 101.2 ст. 101 Кодексу визнається безнадійним і буде списаний у порядку, визначеному Кодексом.

(роз'яснення ДПС: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/576193.html>)

VI. Особливості визначення об'єкта оподаткування

юридичних осіб:

не вважаються операціями з реалізації для цілей оподаткування операції з добровільної передачі або відчуження коштів, товарів, у тому числі підакцизних, надання послуг для забезпечення оборони держави і захисту населення** без попереднього або наступного відшкодування їх вартості.

(пп.69.5 п.69 Підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України);

не проводяться збільшувальні коригування фінансового результату звітного періоду, встановлені підпунктом 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 Податкового кодексу, щодо сум коштів або вартості спеціальних засобів індивідуального захисту (касок, бронежилетів, виготовлених відповідно до військових стандартів), технічних засобів спостереження, лікарських засобів та медичних виробів, засобів особистої гігієни, продуктів харчування, предметів речового забезпечення, а також інших товарів, виконаних робіт, наданих послуг за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, які добровільно перераховані (передані) для забезпечення оборони держави і захисту населення**.

(пп.69.6 п.69 Підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України)

Також не проводиться також збільшувальне коригування фінансового результату встановлені підпунктом 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 Податкового кодексу на суму коштів або вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, безоплатно перерахованих (переданих) протягом звітного (податкового) року неприбутковим організаціям, внесеним до Реєстру неприбуткових установ та організацій в межах 4 % оподатковуваного прибутку попереднього звітного року.

*** на користь Збройних сил України та добровольчих формувань територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам,*

установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету для потреб забезпечення оборони держави, органам місцевого самоврядування, а також на користь центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної та/або комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

*** на користь Збройних сил України та добровольчих формувань територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету для потреб забезпечення оборони держави, органам місцевого самоврядування, а також на користь центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної та/або комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій*

На період дії правового режиму воєнного чи надзвичайного стану не вважається порушенням вимог пункту 133.4 статті 134 Податкового кодексу передача майна, надання послуг неприбутковою організацією, використання доходів (прибутків) неприбуткової організації у разі якщо доходи неприбуткових організацій використовуються для фінансування потреб забезпечення оборони держави і захисту населення**.

(п.63 Підрозділу 4. Особливості справляння податку на прибуток підприємств Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

VII. Податок на додану вартість не оподатковуються та звільнено від оподаткування ПДВ

Особливості справляння податку на додану вартість

Тимчасово, на період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України:

прокату плоского з інших легованих сталей завширшки 600 мм або більше, що класифікується у товарній підкатегорії 7225 40 60 00 згідно з УКТ ЗЕД, скла безпечного, включаючи скло зміцнене (загартоване) або багатошарове, що класифікується у товарній позиції 7007 згідно з УКТ ЗЕД, оптичних приладів для слідкування, що класифікуються у товарних підкатегоріях 9013 10 90 00, 9027 80 99 00, 9025 19 20 90 згідно з УКТ ЗЕД, апаратури для передачі та приймання голосу, зображень та іншої інформації, включаючи апаратуру для комунікації в мережі дротового або бездротового зв'язку, апаратури прослуховування 9 направленої дії, радіостанцій ультракороткохвильового і короткохвильового діапазону військового призначення, розвідувально-сигнальної апаратури, їх частин і приладдя, що класифікуються у товарній підпозиції 8517 69 та у товарних підкатегоріях 8525 60 00 00, 8529 90 20 00 згідно з УКТ ЗЕД, безпілотних літальних апаратів без озброєння та їх частин, що класифікуються у товарних позиціях 8802, 8803 згідно з УКТ ЗЕД, метеостанцій, що класифікуються у товарній підкатегорії 9015 80 20 00 згідно з УКТ ЗЕД, броньованих автомобілів, що класифікуються за кодами 8702 10 19 90, 8702 90 11 00, 8703, 8705 90 80 90, 8710 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, кінцевим отримувачем яких відповідно до сертифікатів кінцевого споживача, або згідно умов договору визначено правоохоронні органи, Міністерство оборони України, Збройні Сили України та інші військові формування, добровольчі формування територіальних громад, утворені відповідно до законів України, інших суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону та/або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації.

Тимчасово, протягом дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану, не вважаються використаними платником податку в неоподатковуваних податком на додану вартість операціях або операціях, що не є господарською діяльністю платника податку, товари:10 придбані в оподатковуваних

податком на додану вартість операціях, знищені (втрачені) внаслідок дії обставин непереборної сили у період дії воєнного, надзвичайного стану; придбані в оподатковуваних податком на додану вартість операціях та передані в державну чи комунальну власність, у тому числі на користь добровольчих формувань територіальних громад, а також надані на користь інших осіб для потреб забезпечення оборони України у період дії воєнного, надзвичайного стану. Не є постачанням товарів та послуг передача/надання товарів та послуг Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, добровольчим формуванням територіальних громад, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладів охорони здоров'я придбані в оподатковуваних податком на додану вартість операціях, знищені (втрачені) внаслідок дії обставин непереборної сили у період дії воєнного, надзвичайного стану; придбані в оподатковуваних податком на додану вартість операціях та передані в державну чи комунальну власність, у тому числі на користь добровольчих формувань територіальних громад, а також надані на користь інших осіб для потреб забезпечення оборони України у період дії воєнного, надзвичайного стану. Не є постачанням товарів та послуг операції з безоплатної (без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації) передачі/надання товарів та послуг Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, добровольчим формуванням територіальних громад, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави, а також на користь центрального

органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у 11 державної, комунальної власності, та/або структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, крім випадків, якщо такі операції з постачання товарів та послуг оподатковуються за нульовою ставкою податку на додану вартість. До наведених у цьому пункті операцій норми пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу не застосовуються. сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладів охорони здоров'я державної, комунальної власності, та/або структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, крім випадків, якщо такі операції з постачання товарів та послуг оподатковуються за нульовою ставкою податку на додану вартість. До наведених у цьому пункті операцій норми пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу не застосовуються.

Не оподатковується ПДВ товари, кошти та надані послуги, що добровільно передані або відчужені для потреб оборони держави та захисту населення** без попереднього або наступного відшкодування їх вартості.

(пп.69.5 п.69 Підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

*** на користь Збройних сил України та добровольчих формувань територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету для потреб забезпечення оборони держави, органам місцевого самоврядування, а також на користь центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної та/або комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.*

***на користь Збройних сил України та добровольчих формувань територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній*

службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету для потреб забезпечення оборони держави, органам місцевого самоврядування, а також на користь центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної та/або комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених частиною восьмою статті 287 Митного кодексу України, та з першого постачання цих товарів на митній території України для їх використання у виробництві товарів оборонного призначення, визначених згідно із законом, та якщо замовником таких товарів є державний замовник у сфері оборони, визначений Кабінетом Міністрів України.

(пп.197.23. ст.197 Податкового кодексу України, з урахуванням змін від 15.03.2022)

Звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України:

- спеціальних засобів індивідуального захисту*, виготовлених відповідно до військових стандартів або військових умов для потреб правоохоронних органів, Збройних Сил України та інших військових формувань, добровольчих формувань територіальних громад, утворених відповідно до законів України, інших суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону та/або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;
- ниток та тканин (матеріалів), що класифікуються у товарних підкатегоріях 3920 10 89 90, 3920 61 00 00, 3921 90 60 00, 5402 11 00 00, 5407 10 00 00, 5603 14 10 00 та 6914 90 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, для виготовлення бронежилетів та шоломів;

- лікарських засобів та медичних виробів відповідно до підпункту "в" пункту 193.1 статті 193 цього Кодексу, що призначені для використання закладами охорони здоров'я, учасниками антитерористичної операції, особами, що беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України;
- лікарських засобів та медичних виробів без державної реєстрації та дозвільних документів щодо можливості ввезення на митну територію України, що призначені для використання закладами охорони здоров'я, учасниками антитерористичної операції, особами, що беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони;
- товарів оборонного призначення, визначених такими згідно з пунктом 29 частини першої статті 1 Закону України "Про оборонні закупівлі" ***

(п. 32 Підрозділу 2. Особливості справляння податку на додану вартість Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

**(каска, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти та спеціально призначені для них компоненти (тобто підшоломи, амортизатори), що класифікуються у товарній підкатегорії 6506 10 80 00 згідно з УКТ ЗЕД, бронежилети, що класифікуються у товарній підкатегорії 6211 43 90 00 згідно з УКТ ЗЕД)*

**** що класифікуються за такими групами, товарними позиціями та підкатегоріями УКТ ЗЕД: 3601 00 00 00, 3602 00 00 00; 3603 00 (тільки для ударних капсулів, детонаторів, що використовуються в оборонних цілях), 3604 90 00 00 (тільки для освітлювальних та сигнальних ракет, що використовуються в оборонних цілях); 8525 60 00 00, 8529 90 20 00 (тільки для апаратури для передачі та приймання голосу, зображень та іншої інформації, включаючи апаратуру для комунікації в мережі дротового або бездротового зв'язку, апаратури прослуховування направленої дії, радіостанцій ультракороткохвильового і короткохвильового діапазону військового призначення, розвідувально-сигнальної апаратури, їх частин і приладдя, у разі якщо постачання (закупівля) таких товарів здійснюється для державних замовників з оборонного замовлення); 8702 - 8705 (тільки для пасажирських та вантажних автомобілів звичайного типу, що використовуються в оборонних цілях та мають легку броню або обладнані з'ємною бронєю);*

- 8710 00 00 00; 8802, 8803 (тільки для безпілотних літальних апаратів з озброєнням чи без озброєння, що використовуються в оборонних цілях, їх частини);
- 8804 00 00 00(тільки для парашутів та інших пристроїв, ризначених для десантування військовослужбовців та/або військової техніки);групи 90 (тільки для біноклів, приладів нічного бачення, тепловізорів, захисних окулярів та аналогічних оптичних виробів, телескопічних прицілів та інших оптичних пристроїв для військової зброї, якщо вони не поставлені разом із військовою зброєю, для якої вони призначені, інші оптичні, навігаційні та топографічні прилади та інструменти, що використовуються в оборонних цілях);
- групи 93, крім включених до товарної позиції 9303 та товарної підкатегорії 9304 00 00 00, а також 9305 (тільки призначених для виробів товарних позицій 9303-9304), 9306 90 90 00 та 9307 00 00 00.

Не є постачанням товарів та послуг випадки, коли товари та послуги передаються/надаються для потреб забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави**. Відповідно у таких випадках умовний продаж товарів та послуг відповідно до норми пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу не здійснюється.

(п. 32 1 Підрозділу 2. Особливості справляння податку на додану вартість ПКУ, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

** Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, добровольчим формуванням територіальних громад , іншим утворенням відповідно до законів України військових формувань, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, а також на користь центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної та/або комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, крім випадків, коли такі операції з постачання товарів та послуг оподатковуються за нульовою ставкою податку на додану вартість.

Нульова ставка ПДВ на операції з постачання

Постановою Кабміну №178 від 02.03.2022 року визначено, що операції (до припинення чи скасування воєнного стану) з постачання товарів для заправки (дозаправки) або забезпечення транспорту державних установ та підрозділів, які утримуються за рахунок коштів держбюджету, для потреб забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави обкладаються податком на додану вартість за нульовою ставкою.

Оподатковуються за ставкою у розмірі 7 відсотків

Пальне оподатковується за ставкою у розмірі 7 відсотків: тимчасово, на період воєнного стану, операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України бензинів моторних, важких дистилатів та скрапленого газу, що класифікуються за кодами УКТ ЗЕД визначеними підпунктом 215.3.4. пункту 215.3 статті 215 Податкового кодексу України на які згідно з пунктом 40 підрозділу 5 цього розділу встановлено ставку акцизного податку у розмірі 0,00 євро за 1000 літрів, а також нафти або нафтопродуктів сирих, одержаних з бітумінозних порід (мінералів), що класифікуються за кодами УКТ ЗЕД 2709 00 10 00 та 2709 00 90 00.

(п. 81 Підрозділу 2 “Особливості справляння податку на додану вартість” Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Формування податкового кредиту за операціями з придбання товарів та послуг, а також при ввезенні товарів на митну територію України, для їх використання в операціях, що підлягають оподаткуванню за ставкою 7%, зокрема, для операцій з постачання пального та інших нафтопродуктів, здійснюється у загальному порядку, тобто, виходячи з суми ПДВ, сплаченої (нарахованої) при придбанні/ввезенні таких товарів/послуг. Також, податковий кредит, сформований у попередніх податкових періодах при придбанні товарів та послуг, а також при ввезенні товарів на митну територію України, що починають використовуватись в операціях, що підлягають оподаткуванню ПДВ за ставкою 7%, зокрема, в операціях з постачання пального та інших нафтопродуктів, не підлягає коригуванню у зв'язку із застосуванням цієї ставки ПДВ.

Отже, виходячи з наведеного існує можливість формування від'ємного значення суми податку на додану вартість, визначеного як різниця між сумою податкового зобов'язання, розрахованого за ставкою 7 відсотків, та сумою

податкового кредиту, до якого включено вартість пального за більшою ставкою (20 відсотків). При цьому, таке від'ємне значення не підлягає відшкодуванню з державного бюджету на рахунок платника, а зараховуватиметься до складу податкового кредиту та зменшуватиме суму податкових зобов'язань, що підлягатиме сплаті до бюджету у наступних звітних періодах.

Тобто, якщо у платника податку, який протягом звітного періоду здійснював операції з постачання пального та інших нафтопродуктів, визначених пунктом 82 підрозділу 2 Розділу XX ПКУ, за результатами такого звітного періоду сума податку, визначена у податковій декларації з ПДВ відповідно до пункту 200.1 статті 200 ПКУ, має від'ємне значення, то така сума податку не може бути задекларована (ні в поточному звітному періоді, ні в наступних звітних періодах) до бюджетного відшкодування, у тому числі в рахунок погашення податкового боргу з ПДВ чи іншого податку (не може бути задекларована у податковій декларації з ПДВ у рядках 20.1, 20.2, 20.2.1 та 20.2.2), а підлягає виключно зарахуванню до складу податкового кредиту наступних звітних періодів (відображається виключно у рядку 20.3 податкової декларації з ПДВ).

Протягом дії воєнного стану не вважаються використаними в неоподаткованих податком на додану вартість операціях, або в операціях, що не є господарською діяльністю якщо:

- товари знищені (втрачені) під час дії воєнного стану,
- передані в державну чи комунальну власність, в тому числі на користь добровольчих формувань територіальних громад, а також надані на користь інших осіб для потреб забезпечення оборони України під час дії воєнного

стану.

Надання благодійної допомоги, що здійснені протягом 2022 року громадськими об'єднаннями та/або благодійними організаціями, не включаються такими громадськими об'єднаннями або благодійними організаціями при визначенні загальної суми для обов'язкової реєстрації платником податком на додану вартість.

(п.п. 69.12 п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення»

Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Щодо відображення суми ПДВ у фіскальному чеку

Відповідно до вимог пункту 2 статті 3 Закону України 06 липня 1995 року № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» суб'єкти господарювання, які здійснюють постачання (реалізацію) пального кінцевим споживачам, повинні і надалі проводити роздрібний продаж пального з формуванням та видачою відповідних розрахункових документів, із обов'язковим відображенням відповідної ставки ПДВ, що застосовується до таких операцій з постачання (реалізації).

Форма та зміст розрахункових документів визначена Положенням про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів, затвердженого наказом Мінфіну від 21.01.2016 № 13 із змінами та доповненнями (далі – Положення).

Згідно з Положенням ставка ПДВ є одним із обов'язкових реквізитів розрахункових документів, у разі відсутності в документі якого такий документ не прийматиметься, як розрахунковий.

Таким чином, всі суб'єкти господарювання, що здійснюють роздрібний продаж пального, зобов'язані здійснити перепрограмування своїх реєстраторів розрахункових операцій, змінивши ставку ПДВ з 20 на 7 %, з метою виконання вимог чинного законодавства, відображення відповідних зобов'язань із сплати податків і зборів та видачі споживачам відповідних розрахункових документів.

Безумовна реєстрація ПН та РК

Розширено випадки безумовної реєстрації окремих ПН та РК на час воєнного стану:

безумовна реєстрація ПН та РК відбувається якщо у податковій накладній/розрахунку коригування відображені виключно операції з продукцією/товарами, що підпадають під визначення груп 1-24 УКТЗЕД (крім підакцизних товарів), за умови, що такі накладна/розрахунок складені платником податку, який належить до мікропідприємства або малого підприємства відповідно до частини другої статті 2 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та основним видом діяльності якого є хоча б один з таких видів економічної діяльності відповідно до КВЕД:

- вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (01.11);
- вирощування рису (01.12);

- вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів (01.13);
- вирощування винограду (01.21);
- вирощування зерняткових і кісточкових фруктів (01.24);
- вирощування ягід, горіхів та інших фруктів (01.25);
- відтворення рослин (01.30);
- розведення великої рогатої худоби молочних порід (01.41);
- розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів (01.42);
- розведення овець і кіз (01.45);
- розведення свиней (01.46);
- розведення свійської птиці (01.47);
- морське рибальство (03.11);
- прісноводне рибальство (03.12);
- морське рибництво (аквакультура) (03.21);
- прісноводне рибництво (аквакультура) (03.22);
- виробництво м'яса (10.11);
- виробництво м'яса свійської птиці (10.12);
- виробництво м'ясних продуктів (10.13);
- перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків (10.20);
- виробництво фруктових і овочевих соків (10.32);
- виробництво олії та тваринних жирів (10.41);
- виробництво маргарину і подібних харчових жирів (10.42);
- перероблення молока, виробництво масла та сиру (10.51);
- виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості (10.61);
- виробництво хліба та хлібобулочних виробів, виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання (10.71);
- виробництво сухарів і сухого печива, виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання (10.72);
- виробництво макаронних виробів і подібних борошняних виробів (10.73);
- виробництво цукру (10.81);

- виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів (10.82);
- виробництво чаю та кави (10.83);
- виробництво прянощів і приправ (10.84);
- виробництво готової їжі та страв (10.85);
- виробництво дитячого харчування та дієтичних харчових продуктів (10.86);
- виробництво інших харчових продуктів, не віднесених до інших угруповань (10.89);
- виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах (10.91);
- виробництво безалкогольних напоїв, виробництво мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки (11.07).

(Постанова від 28.02.2022 р. №168 “Про внесення зміни до пункту 3 Порядку зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних”)

Виписка податкових накладних та їхня реєстрація в ЄРПН:

Податкові зобов'язання та податковий кредит, які **станом на 24 лютого** та до кінця дії воєнного стану на всій території України не підтверджені зареєстрованими в ЄРПН податковими накладними та розрахунками коригування до них, відображаються в податковій звітності з податку на додану вартість на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів (документи РРО, акти приймання – передачі, акти виконаних робіт/наданих послуг, тощо), складених (отриманих) платником податку за операціями з постачання та придбання товарів/послуг відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". Після завершення дії воєнного стану платники зобов'язані забезпечити реєстрацію в ЄРПН всіх податкових накладних та розрахунків коригування, реєстрація яких відтермінована на час дії військового стану, а всі податкові зобов'язання та податковий кредит, задекларовані платниками під час дії такого воєнного стану на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, підлягають обов'язковому уточненню (приведенню у відповідність) з урахуванням даних податкових накладних та розрахунків коригування, зареєстрованих в ЄРПН.

Нова форма податкової накладної/розрахунку коригування, з урахуванням змін, внесених наказу Міністерства фінансів України від 17.01.2022 № 15, буде доступна платникам податків після завершення воєнного стану, про що платників податків ДПС буде проінформовано додатково.

Платники податку можуть не заповнювати Таблицю 1.1 «Відомості про включені суми податку на додану вартість, вказані в податкових накладних, не зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних на дату подання податкової декларації з податку на додану вартість, до суми податкових зобов'язань за звітний (податковий) період» Додатку (Д1) до податкової декларації з ПДВ (далі - Таблиця 1.1).

У той же час, за можливості платники можуть відображати в Таблиці 1.1 відомості про суми ПДВ, включені до складу податкових зобов'язань за звітний (податковий) період, не підтверджені зареєстрованими в ЄРПН податковими накладними та розрахунках коригування на дату подання податкової декларації з ПДВ. В подальшому дані такої таблиці будуть сприяти реєстрації в ЄРПН податкових накладних та розрахунків коригування за рахунок показника SПеревищ. (другого реєстраційного ліміту, обрахованого відповідно до п. 200 прим. 1.9 ст. 200 прим. 1 Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI із змінами та доповненнями.

При поданні податкової звітності з ПДВ, в якій відображаються податкові зобов'язання, сформовані на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, та не підтверджені зареєстрованими в ЄРПН податковими накладними та розрахунками коригування у платника податку буде формуватись в СЕА ПДВ показник SПеревищ. та, відповідно, зменшуватись реєстраційний ліміт в СЕА ПДВ.

Бюджетне відшкодування ПДВ

Зупинено дію пунктів 200.10 – 200.12 статті 200 цього Кодексу, яким регулюється узгодження заявленої суми бюджетного відшкодування, крім узгодження за результатами камеральної перевірки.

(п.п. 69.11 п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 03.03.2022 та 15.03.2022)

Не підлягають бюджетному відшкодуванню суми від'ємного значення, визначеного за відповідний звітний (податковий) період, до розрахунку якої включено суми податкового зобов'язання за операціями, що оподатковуються за ставкою, встановленою п. 81 Підрозділу 2. "Особливості справляння податку на додану вартість" Податкового кодексу України. Суми такого від'ємного значення, зараховуються до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду. Положення цього абзацу не поширюється на платників податку, які здійснювали у відповідному звітному (податковому) періоді операції з вивезення товарів за межі митної території України.

(п. 81 Підрозділу 2 "Особливості справляння податку на додану вартість" Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Не нараховується та не сплачується платнику податків пеня за несвоєчасне відшкодування ПДВ у разі, якщо така заборгованість зумовлена виникненням форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) у зв'язку із введенням воєнного чи надзвичайного стану.

(200.23. ст. 200 Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

VIII. Акцизний податок та обіг підакцизних товарів

Особливості справляння акцизного податку

Для платників податку, визначених у підпункті 212.1.13 пункту 212.1 статті 212 ПКУ, що є виробниками електричної енергії, на яких покладені спеціальні обов'язки для забезпечення загальносуспільних інтересів відповідно до Закону України "Про ринок електричної енергії" датою виникнення податкових зобов'язань з акцизного податку на операції з реалізації електричної енергії є: тимчасово, з 1 січня 2022 року до 31 грудня 2022 року включно, - дата зарахування (отримання) коштів на банківський рахунок або дата отримання інших видів компенсацій за реалізовану електричну енергію; з 1 січня 2023 року – дата складення документа, що засвідчує факт постачання електричної енергії згідно з пунктом 216.10 статті 216 цього Кодексу (для електричної енергії, реалізованої починаючи з 1 січня 2023 року) та дата зарахування (отримання) коштів на банківський рахунок або дата отримання інших видів компенсації (для електричної енергії, реалізованої у період з 1 січня 2022 року до 31 грудня 2022 року включно).

Для платників податку, визначених у підпункті 212.1.13 пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу, що є виробниками електричної енергії, датою виникнення податкових зобов'язань з акцизного податку на операції 14 з реалізації електричної енергії є: тимчасово, з 1 березня 2022 року до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, - дата зарахування (отримання) коштів на банківський рахунок або дата отримання інших видів компенсацій за реалізовану електричну енергію; з першого податкового періоду, наступного за періодом припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України - дата складення документа, що засвідчує факт постачання електричної енергії згідно з пунктом 216.10 статті 216 цього Кодексу (для електричної енергії, реалізованої починаючи з першого податкового періоду, наступного за періодом припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України) та дата зарахування (отримання) коштів на банківський рахунок або дата отримання інших видів компенсації (для електричної енергії, реалізованої у період з 1 березня 2022 року по останній податковий період в якому припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан на території України включно).

Тимчасово, на період здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства звільняються від оподаткування акцизним податком операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території 15 України броньованих автомобілів, що класифікуються за кодами 8702 10 19 90, 8702 90 11 00, 8703 згідно з УКТ ЗЕД, кінцевим отримувачем яких відповідно до сертифікатів кінцевого споживача, або згідно умов договору визначено правоохоронні органи, Міністерство оборони України, Збройні Сили України та інші військові формування, добровольчі формування територіальних громад, утворені відповідно до законів України, інших суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону та/або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації.

Оподаткування податком на прибуток підприємств, які тимчасово перейшли на сплату єдиного податку третьої групи відповідно до цього пункту, 17 здійснюється з урахуванням наступного. Надміру сплачена сума грошових зобов'язань з податку на прибуток підприємств, що існує на дату переходу на сплату єдиного податку за ставкою два відсотки може бути зарахована у погашення грошових зобов'язань з цього податку, що виникатимуть після відновлення сплати податку на прибуток підприємств.

Авансові внески з податку на прибуток підприємств при виплаті дивідендів, що залишилися неврахованими у зменшення нарахованої суми податкового зобов'язання з цього податку на дату переходу на сплату єдиного податку за ставкою два відсотки, можуть бути враховані у зменшення такої суми після відновлення сплати податку на прибуток підприємств. Від'ємне значення об'єкту оподаткування податком на прибуток підприємств, що існувало на дату переходу на сплату єдиного податку може бути зараховане у зменшення об'єкту оподаткування податком на прибуток підприємств, що виникатиме після відновлення сплати цього податку, у порядку визначеному пунктом 140.4 статті 140 цього Кодексу. Проценти, які перевищують суму обмеження, визначеного пунктом 140.2 статті 140 цього Кодексу, які збільшили фінансовий результат до оподаткування, що залишилися не врахованими у зменшення фінансового результату до оподаткування на дату переходу на сплату єдиного податку за ставкою два відсотки, зменшують фінансовий результат до оподаткування з урахуванням обмежень, встановлених пунктом 140.2 цієї статті, після відновлення сплати податку на прибуток підприємств. У разі якщо платник, який протягом календарного року перейшов на сплату єдиного податку за ставкою два відсотки, у цьому ж році відновлює сплату податку на прибуток підприємств, то такий платник складає та подає податкову декларацію з податку на прибуток підприємств наростаючим підсумком з початку такого календарного року. При цьому результати діяльності за періоди перебування на сплаті єдиного податку за ставкою два відсотки не враховуються при визначенні об'єкту оподаткування податком на прибуток підприємств, зазначеного у підпункті 134.1.1 цього Кодексу, з урахуванням положень підрозділу 4 цього розділу для платників податку на прибуток, що перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну. Обсяг річного доходу від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків) платника податку на прибуток підприємств для цілей застосування підпункту 39.2.1.7 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39, підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 та пункту 137.5 статті 137 цього Кодексу обчислюється за весь звітний рік, в тому числі з урахуванням доходів, отриманих за періоди такого року в яких такий платник податку перебував на сплаті єдиного податку за ставкою два відсотки.

На період воєнного чи надзвичайного стану не вважаються реалізацією пального:

- операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України, що здійснюються у зв'язку з примусовим відчуженням або вилученням такого пального для потреб держави у

відповідності до Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», за умови якщо у майбутньому його попереднім власником або уповноваженою ним особою не буде здійснено заходів щодо отримання компенсації за примусово відчужене або вилучене пальне;

- операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України, що здійснюються у зв'язку з його передачею для забезпечення оборони держави та захисту населення**;

***Збройним силам України та добровольчим формуванням територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету для потреб забезпечення оборони держави, органам місцевого самоврядування, а також на користь центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної та/або комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, без попереднього або наступного відшкодування їх вартості;*

- операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України як гуманітарної допомоги у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У зазначених вище випадках податкове зобов'язання щодо втраченого підакцизного товару (продукції) не виникає.

(пп. 14.1.212 п 14, п. 216.3. ст. 216 Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Також операції з добровільної передачі інших підакцизних товарів для забезпечення оборони держави та захисту населення** не вважаються операціями з реалізації для цілей оподаткування.

(п.п. 69.5 п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення»

Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, застосовується нульова ставка акцизного податку для бензинів моторних, важких дистилятів, скрапленого газу

(п.40 підрозділу 5. “Особливості справляння акцизного податку та екологічного податку” Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Дозволяється переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами за наявності товарно-транспортної накладної, яка повинна містити всю інформацію, що має міститися у відповідній акцизній накладній, яка, у разі неможливості реєстрації в Єдиному реєстрі повинна бути зареєстрована в ЄРАН з обов’язковим виконанням таких обов’язків протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.

(п.п. 69.4 п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення»

Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 03.03.2022)

Вважаються діючими ліцензії, по яких до припинення або скасування воєнного стану на території України не сплачено черговий платіж за ліцензію та/або закінчився термін дії ліцензії на право:

- виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах;
- виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі паливом, та місць виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі паливом. Обов’язки щодо сплати чергових платежів / дії щодо продовження ліцензії мають бути виконані суб’єктом господарювання протягом 30 днів, наступних за днем припинення або скасування воєнного стану в Україні.

(ст. 18. Закону України від 19 грудня 1995 року № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального», з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

На акцизних складах, які є частково зруйнованими та знаходились в районах проведення бойових дій, або тимчасово окупованих територіях збройними формуваннями Російської Федерації, облік пального та спирту етилового здійснюватиметься на підставі даних інвентаризації, проведеної після закінчення зазначених подій

(пп.69.13. п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення»

Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

На період до припинення або скасування воєнного стану дозволяється виробництво та імпорту тютюнових виробів, віднесених до коду 2402 20 90 20 згідно з УКТ ЗЕД маркованих марками акцизного податку “тютюновмісні вироби для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням вітчизняні” – “ТВЕН В”, “тютюновмісні вироби для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням імпорту” – “ТВЕН І”, у разі якщо ставка акцизного податку є однаковою.

Обіг маркованих відповідно до цього підпункту тютюнових виробів здійснюється до їх повної реалізації кінцевому споживачу.

(п.п. 69.8 п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 03.03.2022) Дозволяється ввезення на митну територію України тютюнових виробів, маркованих марками акцизного податку, які не є документами суворого обліку, та надрукованих за межами митної території України на замовлення виробників або імпортерів тютюнових виробів, якщо ДПС не може забезпечити продаж марок акцизного податку імпортерам тютюнових виробів.

Обіг маркованих відповідно до цього пункту тютюнових виробів здійснюється до їх повної реалізації кінцевому споживачу, але не пізніше ніж через три місяці після припинення або скасування воєнного стану

(пп.69.20 п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення»

Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Тимчасово, на період воєнного стану дозволяється імпорту та реалізація на митній території України тютюнових виробів віднесених до кодів 2402 20 90 20 та 2403 99 90 10 згідно з УКТ ЗЕД з маркуванням відмінним від маркування, передбаченим статтею 12 Податкового кодексу. Обіг маркованих відповідно до цього підпункту тютюнових виробів здійснюється до їх повної реалізації

кінцевому споживачу, але не пізніше ніж через 3 місяці після припинення або скасування воєнного стану.

При цьому штрафи, передбачені статтею 20 Податкового кодексу за порушення вимог статті 12 щодо медичного попередження споживачів тютюнових виробів для куріння та вимоги до упакування таких виробів, віднесених до кодів 2402 20 90 20 та 2403 99 90 10 згідно з УКТ ЗЕД, не застосовуються.

(п.4-5 ст. 21 Закону України “Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення”; ст. 18. Закону України від 19 грудня 1995 року № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального», з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Відповідно до Закону України від 15 березня 2022 року № 2120-ІХ, який набрав чинності 17.03.2022. підрозділ 2 розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України доповнено пунктом 82, відповідно до якого, тимчасово, на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану, операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України бензинів моторних, важких дистилятів та скрапленого газу, що класифікуються за кодами УКТ ЗЕД, визначеними підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 Кодексу, на які згідно з пунктом 41 підрозділу 5 розділу ХХ «Перехідні положення» встановлено ставку акцизного податку у розмірі 0,00 євро за 1000 літрів.

Платниками акцизного податку з пального до 17.03.2022 поточного року були виробники та імпортери такого пального. Ціна пального до 17.03.2022 року ввезеного на територію України імпортерами та/або реалізованого на митній території його виробниками та імпортерами до цієї дати включає суму сплаченого акцизного податку.

Слід зазначити, що сума такого акцизного податку в ціні пального, до 17.03.2022 становила: в 1 л бензину - 7,08 грн, дизпалива – 4,63 грн, скрапленого газу – 1,72 гривні.

Податок на прибуток підприємств

Особливості справляння податку на прибуток підприємств

На період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану не вважається порушенням вимог пункту 133.4 статті 134 цього Кодексу передача майна, надання послуг неприбутковою організацією, використання доходів (прибутків) неприбуткової організації для фінансування видатків, не пов'язаних з реалізацією мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами, за умови що такі послуги, майно добровільно перераховані (надані, передані) Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, добровольчим формуванням територіальних громад, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної, комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, та/або грошові кошти, перераховані на спеціальні рахунки, відкриті Національним банком України для збору коштів, та/або наданням благодійної допомоги фізичним особам, які не є засновниками, учасниками таких організацій або пов'язаними з ними особами та які мешкають (мешкали) на території населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії, та/або вимушено покинули місце проживання у зв'язку з проведенням бойових дій в таких населених пунктах та, в тому числі, взяті у встановленому законодавством порядку на облік у структурних підрозділах з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад.

Оподаткування податком на прибуток підприємств, які тимчасово перейшли на сплату єдиного податку третьої групи відповідно до цього пункту, 17 здійснюється з урахуванням наступного. Надміру сплачена сума грошових зобов'язань з податку на прибуток підприємств, що існує на дату переходу на сплату єдиного податку за ставкою два відсотки може бути зарахована у погашення грошових зобов'язань з цього податку, що

виникатимуть після відновлення сплати податку на прибуток підприємств. Авансові внески з податку на прибуток підприємств при виплаті дивідендів, що залишилися неврахованими у зменшення нарахованої суми податкового зобов'язання з цього податку на дату переходу на сплату єдиного податку за ставкою два відсотки, можуть бути враховані у зменшення такої суми після відновлення сплати податку на прибуток підприємств. Від'ємне значення об'єкту оподаткування податком на прибуток підприємств, що існувало на дату переходу на сплату єдиного податку може бути зараховане у зменшення об'єкту оподаткування податком на прибуток підприємств, що виникатиме після відновлення сплати цього податку, у порядку визначеному пунктом 140.4 статті 140 цього Кодексу. Проценти, які перевищують суму обмеження, визначеного пунктом 140.2 статті 140 цього Кодексу, які збільшили фінансовий результат до оподаткування, що залишилися не врахованими у зменшення фінансового результату до оподаткування на дату переходу на сплату єдиного податку за ставкою два відсотки, зменшують фінансовий результат до оподаткування з урахуванням обмежень, встановлених пунктом 140.2 цієї статті, після відновлення сплати податку на прибуток підприємств. У разі якщо платник, який протягом календарного року перейшов на сплату єдиного податку за ставкою два відсотки, у цьому ж році відновлює сплату податку на прибуток підприємств, то такий платник складає та подає податкову декларацію з податку на прибуток підприємств наростаючим підсумком з початку такого календарного року. При цьому результати діяльності за періоди перебування на сплаті єдиного податку за ставкою два відсотки не враховуються при визначенні об'єкту оподаткування податком на прибуток підприємств, зазначеного у підпункті 134.1.1 цього Кодексу, з урахуванням положень підрозділу 4 цього розділу для платників податку на прибуток, що перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну. Обсяг річного доходу від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків) платника податку на прибуток підприємств для цілей застосування підпункту 39.2.1.7 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39, підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 та пункту 137.5 статті 137 цього Кодексу обчислюється за весь звітний рік, в тому числі з урахуванням доходів, отриманих за періоди такого року в яких такий платник податку перебував на сплаті єдиного податку за ставкою два відсотки.

IX. Єдиний податок

Тимчасово, з 1 квітня 2022 року до припинення або скасування воєнного стану на території України, положення розділу XIV “Спеціальні податкові режими” Податкового кодексу України застосовуються з урахуванням таких особливостей:

Фізичні особи – платники єдиного податку **першої та другої групи**, мають право не сплачувати єдиний податок.

При цьому такими особами декларація платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця, не заповнюється за період, в якому відповідно до абзацу першого цього пункту єдиний податок не сплачувався.

(п.9.1 Підрозділу 8 “Особливості справляння єдиного податку та фіксованого податку” Податкового кодексу України)

Платниками **єдиного податку третьої групи**, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, без урахування обмежень, встановлених п.291.5 ПКУ, не можуть бути:

а) суб’єкти господарювання (юридичні особи та фізичні особи – підприємці), які здійснюють:

діяльність з організації, проведення азартних ігор, лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора); обмін іноземної валюти;

виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів та діяльності фізичних осіб, пов’язаної з роздрібним продажем пива, сидру, пері (без додання спирту) та столових вин); видобуток, реалізацію корисних копалин;

б) страхові (перестрахові) брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, інші фінансові установи, визначені законом; реєстратори цінних паперів;

в) представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи юридичної особи, яка не є платником єдиного податку;

г) фізичні та юридичні особи – нерезиденти.

(п.9.3 Підрозділу 8 “Особливості справляння єдиного податку та фіксованого податку” Податкового кодексу України)

Законом України № 2120 –ІХ, який набрав чинності 17.03.2022 року, передбачена можливість застосування **єдиного податку 3-ї групи за ставкою 2%** для платників, які мають оборот до **10 млрд. гривень**.

Проте вже 1 квітня 2022 року Законом № 7234 від 30.03.2022 року, який було прийнято 1 квітня 2022 року, обмеження в 10 млрд. гривень було скасовано.

Відсоткова ставка для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені пунктом 9 підрозділу 8 розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України, встановлюється у розмірі 2 відсотків від доходу.

Згідно з підпунктом 9.5 пункту 9 підрозділу 8 розділу ХХ «Перехідні положення» Кодексу платники єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, звільняються від обов’язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з податку на додану вартість з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України.

Таким чином, застосування ставки податку у розмірі 2 відсотків доходу передбачає включення податку на додану вартість до складу єдиного податку (як у випадку застосування ставки єдиного податку у розмірі 5 відсотків доходу).

Стосовно переходу на третю групу єдиного податку 2%:

Платники ПДВ, що обирають третю групу єдиного податку за ставкою 2%, реєстрація платника ПДВ не анулюється (оскільки обмежений режим єдиного податку у розмірі 2% має тимчасовий термін дії) із подальшим відновленням порядку обчислення ПДВ в автоматичному режимі.

Платники ПДВ, що обирають третю групу єдиного податку за ставкою 2% звільняються від обов’язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з ПДВ, всі операції з реалізації товарів/послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, вважаються такими, що не є

об'єктом оподаткування ПДВ, податкові накладні за такими операціями не складаються.

Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, є календарний місяць. Платники єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку у строки, встановлені для місячного податкового (звітного) періоду.

(п.9.6 Підрозділу 8 “Особливості справляння єдиного податку та фіксованого податку” Податкового кодексу України)

Платники єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) місяць.

(п.9.7 Підрозділу 8 “Особливості справляння єдиного податку та фіксованого податку” Податкового кодексу України)

Для обрання або переходу на спрощену систему оподаткування платником з особливостями, встановленими цим пунктом, суб'єкт господарювання до останнього числа місяця, що передує періоду переходу на спрощену систему оподаткування, подає до контролюючого органу за місцем податкової адреси заяву.

Зареєстровані в установленому законом порядку суб'єкти господарювання (новостворені), які протягом 10 днів з дня державної реєстрації подали заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування з урахуванням особливостей оподаткування, встановлених цим пунктом, вважаються платниками єдиного податку третьої групи з дня їх державної реєстрації.

(п.9.8 Підрозділу 8 “Особливості справляння єдиного податку та фіксованого податку” Податкового кодексу України)

Після припинення або скасування воєнного стану на території України платники єдиного податку третьої групи, які на день припинення або скасування воєнного стану на території України використовували особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, з першого дня місяця, наступного за місяцем припинення або скасування воєнного стану на території України

втрачають право використання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом, і автоматично вважаються такими, що застосовують систему оподаткування, на якій такі платники податку перебували до обрання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом.

Платник податку має право самостійно відмовитись від використання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом, з першого дня місяця, наступного за місяцем, у якому було прийнято таке рішення. Новоутворені суб'єкти господарювання, які бажають обрати спрощену систему оподаткування з урахуванням особливостей оподаткування, встановлених цим пунктом, подають заяву за загальною процедурою, передбаченою цим Кодексом.

(п.9.9 Підрозділу 8 “Особливості справляння єдиного податку та фіксованого податку” Податкового кодексу України)

Кабінету Міністрів України надано право визначати особливості нарахування та сплати єдиного податку.

(п.9.8 Підрозділу 8 “Особливості справляння єдиного податку та фіксованого податку” Податкового кодексу України)

Наслідки для платників ПДВ при автоматичному відновленні правил нарахування та сплати ПДВ після завершення воєнного стану

У податковій звітності за перший звітний період після завершення дії воєнного, надзвичайного станів платник ПДВ відповідно до пункту 198.5 статті 198 Кодексу повинен нарахувати податкові зобов'язання на вартість товарів, послуг, необоротних активів використаних в операціях, що не є об'єктом оподаткування (реалізованих в період дії воєнного, надзвичайного стану), суми податку по яких були включені до складу податкового кредиту на дату переходу на спрощену систему оподаткування за ставкою 2 відсотки:

За товарами/послугами – виходячи з вартості придбання таких товарів, послуг, по необоротних активах, які фактично використані (реалізовані) в період перебування такого платника на спрощеній системі оподаткування за ставкою 2% доходу – виходячи з балансової (залишкової) вартості, що склалася станом на початок звітного (податкового) періоду, протягом якого здійснюються такі операції.

Такі операції повинні бути відображені у відповідних рядках (рядок 4) «Нараховано податкових зобов'язань відповідно до пункту 198.5 статті 198 та

пункту 199.1 статті 199 Податкового кодексу України за операціями, що оподатковуються» податкової декларації з ПДВ.

Відповідно, платник зобов'язаний забезпечити складання не пізніше останнього дня першого звітного періоду після завершення дії воєнного, надзвичайного станів і зареєструвати в Єдиному реєстрі податкових накладних зведену податкову накладну за такими товарами/послугами, необоротними активами.

Приклад: воєнний, надзвичайний стан закінчуються у червні 2022 року, такий платник за перший звітний податковий період липень 2022 року подає декларацію в якій відповідно до пункту 198.5 статті 198 та підпункту 9.5 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу нараховує податкові зобов'язання по товарах, які були продані в період застосування єдиного податку за ставкою 2 відсотків доходу та по яких на дату переходу на спрощену систему оподаткування (на 01 квітня 2022 року) суми ПДВ були включені до складу податкового кредиту.

Враховуючи передбачений підпунктом 9.9 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу порядок автоматичного відновлення правил нарахування та сплати ПДВ після завершення воєнного стану у платника ПДВ зберігається право на використання сум ПДВ, включених (що підлягали включенню) до складу податкового кредиту на підставі, зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних, на дату переходу на спрощену систему оподаткування за ставкою 2 відсотки, за товарами/послугами не реалізованими у період дії воєнного стану, при обчисленні податкових зобов'язань з ПДВ у податковій звітності за перший звітний період після завершення дії воєнного, надзвичайного станів та подальші звітні періоди. Тобто дані рядка 21 податкової декларації з ПДВ за останній звітний період до переходу на спрощену систему оподаткування підлягають перенесенню до рядка 16.1 «Від'ємне значення рядка 21 попереднього звітного (податкового) періоду» за перший звітний період після завершення дії воєнного, надзвичайного станів.

Відповідно до порядку заповнення декларації з ПДВ, суми податкового кредиту за перший звітний (податковий) період після завершення воєнного стану, сформовані за рахунок значення рядка 16.1, при обчисленні податкових зобов'язань за пунктом 200.1 статті 200 Кодексу зменшать суми нарахованих податкових зобов'язань у рядку 4 податкової декларації з ПДВ за пунктом 198.5 статті 198 Кодексу.

Х. Податок на доходи фізичних осіб:

Не включається до складу оподатковуваного доходу:

- сума відшкодування вартості пального, витраченого при наданні послуг з перевезення для забезпечення потреб Збройних Сил України та підрозділів територіальної оборони, у складі оподатковуваного доходу фізичних осіб, які надають такі послуги;

(пп.69.7 п.69 Підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України)

- сума (вартість) цільової благодійної допомоги (зокрема засоби індивідуального захисту, харчування, гігієни, витрати на лікування, реабілітацію) на користь:

- учасників бойових дій***;

- працівників підприємств, установ, організацій, сил цивільного захисту, які залучаються (залучалися) та беруть (брали) безпосередню участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, перебуваючи безпосередньо в районах проведення бойових дій та у період здійснення бойових дій, у порядку, встановленому законодавством, або на користь членів їх сімей;

- фізичних осіб, які мешкають (мешкали) на території населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії, та/або які вимушено покинули місце проживання у зв'язку з проведенням бойових дій в таких населених пунктах.

(пп. 165.1.54. п.165.1 ст.165, пп. 170.7.8. п.170.7 ст.170 Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

**** військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) та працівників Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців, працівників Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, добровольчих формувань територіальних громад, поліцейських та працівників Національної поліції України, які захищають (захищали)*

незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, беруть (брали) безпосередню участь в відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності в період дії воєнного стану, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів

- сума (вартість) благодійної допомоги, яка виплачена (надана) міжнародними благодійними організаціями (їх філіями, представництвами), перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, на користь фізичних осіб, які мешкають (мешкали) на території населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії під час дії воєнного стану, та/або вимушено покинули місце проживання (тимчасово переміщені особи) у зв'язку з форсмажорними обставинами (обставинами непереборної сили) у тому числі у зв'язку із введенням воєнного стану чи надзвичайного стану підтвердженими у встановленому законом порядку.

(пп. 165.1.56. п.165.1 ст.165 Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Розширено перелік витрат, що включається до податкової знижки:

- на суми коштів або вартість майна, перерахованих (переданих) платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, які на дату перерахування (передачі) таких коштів та майна відповідали умовам, визначеним пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу, у розмірі, що не перевищує 16 відсотків суми його загального оподаткованого доходу такого звітного року.

(п. 21 Підрозділу 1. Особливості справляння податку на доходи фізичних осіб Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Дозволено включати до складу витрат незалежної професійної діяльності чи фізичної особи-підприємця (крім осіб на спрощеній системі оподаткування) витрати у вигляді вартості майна, в тому числі грошові кошти, що добровільно перераховані (надані, передані) для потреб оборони держави та захисту населення** та/або грошові кошти перераховані на спеціальні рахунки, відкриті Національним банком України для збору коштів.

(п. 22 Підрозділу 1. Особливості справляння податку на доходи фізичних осіб Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

*** на користь Збройних сил України та добровольчих формувань територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету для потреб забезпечення оборони держави, органам місцевого самоврядування, а також на користь центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної та/або комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.*

XI. МОБІЛІЗОВАНИЙ ПРАЦІВНИК: УСЕ ВІД А ДО Я

За працівником, що зараз захищає Україну від російських загарбників, зберігається місце роботи та середній заробіток згідно ст. 119 КЗпПУ.

Це стосується як основних працівників, так і сумісників.

Підтвердними документами можуть бути: військовий квиток з відповідними відмітками про службу; довідка про призов військовозобов'язаного на військову службу; витяг із наказу або довідка про зарахування до списків військової частини; контракт добровольця територіальної оборони.

На підставі одного з таких документів видається наказ (заява працівника не потрібна) з наступним формулюванням:

«Керуючись ст. 119 КЗпПУ та на підставі поданих документів увільнити Іваненка Петра Івановича, продавця-консультанта, від роботи з 24 лютого 2022 р. у зв'язку з призовом на військову службу під час мобілізації, на особливий період, зі збереженням місця роботи, посади і середнього заробітку на період проходження військової служби.»

Запис про увільнення на час служби в трудову книжку не вноситься. Час відсутності на роботі через службу в армії позначається в таблиці «ІН» на пропущені робочі дні за графіком роботи працівника.

За період військової служби працівнику зберігається право на відпустку за цей період (включається у стаж для відпустки), крім відпусток за шкідливі та особливі умови праці.

На місце мобілізованого працівника на час проходження ним служби можна прийняти іншого працівника за строковим трудовим договором. Середній заробіток за мобілізованим зберігається на весь період проходження служби до його повернення (без обмеження за терміном) за робочі дні по графіку роботи працівника на момент мобілізації.

Для розрахунку середнього заробітку потрібно керуватись нормами Порядку № 100 у частині розрахунку середньої заробітної плати у інших випадках, ніж оплата відпустки.

Середня зарплата розраховується один раз на момент початку служби і потім на весь період зберігається однакова без жодних перерахунків.

У разі підвищення окладів у розрахунковому періоді або під час проходження служби обов'язку коригувати середній заробіток на відповідний коефіцієнт немає, але якщо локальними актами роботодавця (колективним договором, ПВТР, наказами) передбачено застосування такого коригування, тоді проводите його обов'язково!

Середній заробіток розраховується за відпрацьований час за два попередні місяці роботи працівника до місяця початку служби, а якщо у цих двох місяцях немає відпрацьованого часу, беруться ще попередні два місяця. Якщо ж у працівника немає повного відпрацьованого місяця або немає відпрацьованого часу у попередніх чотирьох місяцях роботи, розрахунок проводиться з окладу працівника, але не менше ніж із мінімальної заробітної плати.

У розрахунок середньої зарплати *включаються* усі виплати, які відносяться до відпрацьованого часу: оклад, премії та надбавки, які не є разовими, індексація, оплата за роботу у святковий та надурочний час, відрядження, оплачені за денним заробітком тощо.

У розрахунок середньої зарплати *не включаються* усі виплати, які не відносяться до відпрацьованого часу: усі нарахування за середньою (відпустки, відрядження, лікарняні), разові доплати та премії, матеріальні допомоги, оплата простою тощо. Систематичні премії, які нараховуються «місяць в місяць» - включаються у середню в повному обсязі; в поточному за попередній, квартальні, піврічні, річні - пропорційно відпрацьованому часу.

Оподаткування середнього заробітку проводиться на загальних підставах:

ПДФО 18% (ПСП не застосовується!);

Військовий збір 1,5%;

ЄСВ 22% (+ контроль мінімального ЄСВ) або 8,41%, якщо мобілізований є особою з інвалідністю.

Щодо ЄСВ слідкуйте за змінами, бо передбачається звільнення від ЄСВ середнього заробітку мобілізованих! *Приклади розрахунку середньої зарплати* Стандартний випадок:

Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - звичайна 8-годинна 5-денка.

Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 відпрацьовано 22 р.д. і нараховано 7000,00 грн., у січні 2022 відпрацьовано 19 р.д. і нараховано 8000,00 грн. Середня зарплата = $(7000+8000)/(22+19)=365,85$ грн.

За лютий потрібно зберігати середній зарбіток за 3 робочі дні з 24.02 по 28.02: $365,85 \times 3 = 1097,55$ грн.

За березень потрібно зберігати середній зарбіток за 22 робочі дні: $365,85 \times 22 = 8048,70$ грн.

Невідпрацьований час у періоді:

Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - звичайна 8-годинна 5-денка.

Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 відпрацьовано 2 р.д. (інші дні - лікарняний) і нараховано 636,36 грн., у січні 2022 жодного дня не відпрацьовано через відпустку.

Середня зарплата = $636,36/2=318,18$ грн.

Немає відпрацьованого часу у попередніх двох місяцях:

Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - звичайна 8-годинна 5-денка.

Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 та січні 2022 не відпрацьовано жодного робочого дня через хворобу.

Беремо розрахунковий період жовтень 2021 - листопад 2021.

Немає жодного повного відпрацьованого місяця:

Працівника прийнято на роботу 12.01.2022, а мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - звичайна 8-годинна 5-денка.

Умовний розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022:

- якщо оклад більше або рівний мінімальній зарплаті (наприклад, 7000 грн.):

Середня зарплата = $(7000+7000)/(22+19)=341,46$ грн.

- якщо оклад менше мінімальної зарплати (наприклад, 5000 грн.):

Середня зарплата = $(6500+6500)/(22+19)=317,07$ грн.

Премія «місяць в місяць»:

Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - звичайна 8-годинна 5-денка.

Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 відпрацьовано 22 р.д. і нараховано оклад 7000,00 грн. + премія за грудень 500 грн., у січні 2022 відпрацьовано 19 р.д. і нараховано оклад 8000,00 грн. + премія за січень 600 грн.

Середня зарплата = $(7500+8600)/(22+19)=392,68$ грн.

Премія в поточному місяці за попередній:

Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - звичайна 8-годинна 5-денка.

Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 відпрацьовано 22 р.д. і нараховано оклад 7000,00 грн. + премія за листопад 500 грн. (у листопаді відпрацьовано 15 р.д.), у січні 2022 відпрацьовано 19 р.д. і нараховано оклад 8000,00 грн. + премія за грудень 600 грн.

Середня зарплата = $(7000+500/15 \times 22+8000+600/22 \times 19)/(22+19)=396,38$ грн.

Квартальна премія:

Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - звичайна 8-годинна 5-денка.

Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 відпрацьовано 22 р.д. і нараховано оклад 7000,00 грн. + квартальну премію за 4 квартал 2000 грн., у січні 2022 відпрацьовано 19 р.д. і нараховано оклад 8000,00 грн.

У жовтні 2021 відпрацьовано 10 р.д., у листопаді 2021 відпрацьовано 20 р.д.

Квартальна премія, нарахована у грудні 2021 за 4 квартал повинна включатись у місяці з грудня 2021 по лютий 2022, тому її частини потраплять: у грудень 2021: $2000/(10+20+22) \times 22=846,15$ грн. у січень 2022: $2000/(10+20+22) \times 19=730,77$ грн.

Середня зарплата = $(7000+846,15+8000+730,77)/(22+19)=404,32$ грн.

Річна премія:

Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - звичайна 8-годинна 5-денка.

Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 відпрацьовано 22 р.д. і нараховано оклад 7000,00 грн., у січні 2022 відпрацьовано 19 р.д. і нараховано оклад 8000,00 грн + річну премію за 2021 рік 6000 грн.

За 2021 рік кількість відпрацьованих днів - 225 р.д.

Річна премія, нарахована у січні 2022 за 2021 рік повинна включатись у місяці з січня 2022 по грудень 2022, тому її частина потрапить тільки у січень 2022:

$6000/225 \times 19 = 506,67$ грн.

Середня зарплата = $(7000 + 8000 + 506,67) / (22 + 19) = 378,21$ грн.

Минулорічна + поточна річні премії:

Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - звичайна 8-годинна 5-денка.

Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 відпрацьовано 22 р.д. і нараховано оклад 7000,00 грн., у січні 2022 відпрацьовано 19 р.д. і нараховано оклад 8000,00 грн + річну премію за 2021 рік 6000 грн.

За 2021 рік кількість відпрацьованих днів - 225 р.д.

Річна премія, нарахована у січні 2022 за 2021 рік повинна включатись у місяці з січня 2022 по грудень 2022, тому її частина потрапить тільки у січень 2022:

$6000/225 \times 19 = 506,67$ грн.

Також працівнику ще у січні 2021 було нараховано річну премію за 2020 р. 5000 грн.

За 2020 рік кількість відпрацьованих днів - 213 р.д.

Річна премія, нарахована у січні 2021 за 2020 рік повинна включатись у місяці з січня 2021 по грудень 2021, тому її частина потрапить тільки у грудень 2021:

$5000/213 \times 22 = 516,43$ грн.

Середня зарплата = $(7000 + 516,43 + 8000 + 506,67) / (22 + 19) = 390,81$ грн.

Неповний робочий день у працівника

Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - 4-годинна 5-денка.

Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 відпрацьовано 22 р.д. по 4 години і нараховано 3500,00 грн., у січні 2022 відпрацьовано 19 р.д. по 4 години і нараховано 4000,00 грн.

Середня зарплата = $(3500+4000)/(22+19)=182,93$ грн.

За лютий потрібно зберігати середній заробіток за 3 робочі дні з 24.02 по 28.02:

$182,93 \times 3 = 548,79$ грн.

За березень потрібно зберігати середній заробіток за 22 робочі дні:

$182,93 \times 22 = 4024,46$ грн.

Неповний робочий тиждень у працівника Працівника мобілізовано з 24.02.2022.

Графік роботи працівника - 8-годинна 3-денка (робочі дні з понеділка по середу). Розрахунковий період: грудень 2021 - січень 2022.

У грудні 2021 відпрацьовано 12 р.д. і нараховано 3818,18 грн., у січні 2022 відпрацьовано 12 р.д. і нараховано 5052,63 грн.

Середня зарплата = $(3818,18+5052,63)/(12+12)=369,62$ грн.

За лютий потрібно зберігати середній заробіток за 1 робочий день, бо у періоді з 24.02 по 28.02 тільки 28.02 був би робочим днем за графіком працівника:

$369,62 \times 1 = 369,62$ грн.

За березень потрібно зберігати середній заробіток за 13 робочих днів, бо саме стільки днів припадає на понеділок, вівторок та середу, які є робочими за графіком працівника: $369,62 \times 13 = 4805,06$ грн.

ВІДПОВІДІ НА ПОШИРЕНІ ПИТАННЯ

1. Чи потрібно нараховувати ЄСВ на суму середньої мобілізованому працівнику? Так, потрібно.

Виключенням є фізичні особи 2 та 3 групи та юридичні особи, платники єдиного податку 3 групи, яким надано право не нараховувати/сплачувати ЄСВ на цю суму (Закон 2120).

Але можуть і нараховувати - за особистим рішенням. Тут є два обмеження: -стосується тільки середньої мобілізованому до лав ЗСУ (тер. оборона не підпадає);

-обмеження в часі - під час періоду мобілізації, встановленого Указом Президента від 24.02.2022 № 69/2022 (протягом 90 днів починаючи з 24.02.2022).

2. Чи потрібно контролювати мінімальний ЄСВ тим, хто його нараховує?

Так, обов'язково!

3.Чи утримувати військовий збір? Так.

4.Чи є особливості оподаткування ПДФО?

Ні, все як звичайна зарплата. Але не можна застосувати ПСП!

5.Чи компенсується середній заробіток мобілізованого та/або ЄСВ з державного чи місцевого бюджету?

Ні, не компенсується.

6.Чи потрібно кожного місяця перераховувати середню?

Ні, середня обраховується один раз згідно початку проходження служби і в такому вигляді зберігається до повернення працівника.

7.Якщо протягом періоду проходження служби було підвищення окладу за посадою мобілізованого, чи потрібно середню збільшувати на коефіцієнт підвищення?

Ні, такого обов'язку немає. Але якщо згідно колективного договору чи іншого локального нормативного акту роботодавця працівникам проводиться коригування середнього заробітку у зв'язку з підвищенням окладів, тоді потрібно.

Також можна прийняти рішення стосовно коригування середнього саме для мобілізованих працівників, але це можуть зробити тільки небюджетні роботодавці.

8.Мобілізовано працівника з інвалідністю - чи включати його в квоту? Так, він в трудових відносинах і включається в середньооблікову кількість штатних працівників.

9.Чи можна замість середнього заробітку сплачувати повну зарплату? Ні, заробітна плата - це винагорода за роботу, а в даному випадку робота не виконується.

10.Чи можна нарахувати щось ще мобілізованому крім середнього заробітку?

Так, якщо це не бюджетний роботодавець, можна нарахувати матеріальну допомогу чи премію, наприклад.

11.Чи можна звільнити мобілізованого до початку чи протягом проходження служби?

З ініціативи роботодавця цього робити категорично не можна (єдине виключення - повна ліквідація підприємства), але за власним бажанням такий працівник звільнитись може.

12.Якщо мобілізований працівник був працевлаштований за строковим трудовим договором, чи можна його звільнити, якщо закінчується термін договору у період проходження служби?

Ні, за закінченням строку трудового договору його можна буде звільнити у перший день після демобілізації.

13.Скільки взагалі зберігати місце роботи та середню зарплату за мобілізованим?

До самого його повернення - демобілізації, підтвердженням чого буде відмітка у військовому квитку такої особи.

14.Чи входить період збереження посади та середнього заробітку у стаж для відпустки?

Так, входить для основної щорічної відпустки, але не входить до стажу для відпусток за характер роботи (шкідливі, за роботу за комп'ютером тощо).

15.Чи входить період збереження посади та середнього заробітку у страховий стаж?

Так, оскільки за нього сплачується ЄСВ або самим роботодавцем або державою, якщо роботодавець прийняв рішення не нараховувати ЄСВ (див. п. 2). Підтвердженням зарахування страхового стажу буде Довідка про страховий стаж (Додаток 9) або ОК-7, видані ПФУ.

16.Чи включається сума середнього заробітку мобілізованого у розрахунок відпустки або її компенсації після демобілізації?

Так, включається разом з календарними днями за виключенням святкових.

17.Чи включається сума середнього заробітку мобілізованого у розрахунок лікарняного після демобілізації?

Так, включається, якщо на ці суми нараховувався ЄСВ (див. п. 2) і всі календарні дні, які припали на період служби.

18.Чи утримувати із середнього заробітку аліменти та іншу заборгованість за виконавчими документами?

Так, утримувати як із звичайної зарплати.

19.Чи потрібно виплачувати середній заробіток двічі на місяць? Так, не рідше 2 разів.

20.Яки середній заробіток відобразити у об'єднаній звітності? Для тих, хто нараховує ЄСВ:

Дод 1 - код особи 47 + тип 13, якщо потрібно доплати до мінімального ЄСВ.

Якщо мобілізовано працівника з інвалідністю - код особи 66 без доплати до мінімального ЄСВ. Дод 4 - код доходу 101.

Для тих, хто не нараховує ЄСВ:

Дод 1 - поки під питанням, бо якось про це повинен дізнатись держбюджет.

Дод 4 - код доходу 127.

ХІІ. Матеріальна підтримка працівників у період воєнного стану

Матеріальна підтримка працівників – одне із актуальних питань, яке виникає у роботодавців, які в період воєнного стану по всяк час поставлені перед вибором - зберегти компанію, яка переважно уособлюється її працівниками, протриматись у такий складний час, коли ведення діяльності обмежене і надходжень коштів немає, разом із тим є суцільна невизначеність скільки часу ще триватиме такий стан справ.

Ще з ковідного періоду, коли карантинні заходи зупиняли життєдіяльність усіх сфер, роботодавці визначали для себе такі основні варіанти підтримки співробітників:

- Оплата фактично відпрацьованого часу (нарахування згідно табелю робочого часу, ПДФО та ВЗ – із фактично нарахованої з/п та ЄСВ не менше мінімального внеску);
- Документування простою, що відповідно до закону вимагає виплати 2/3 окладу із аналогічним до фактично відпрацьованого часу оподаткуванням; - Відправка співробітників у відпустку без збереження з/п до завершення форс-мажорних обставин з відсутністю потреби сплати податків. При цьому, для того аби у співробітника не переривався страховий стаж, мінімальний внесок з ЄСВ роботодавцю варто було б сплачувати;
- При перебуванні у відпустці без збереження з/п чи за інших обставин співробітнику також можна виплатити матеріальну допомогу, неоподатковуваний обсяг якої становить 1,4 РПМ, відповідно, у 2022 році розмір неоподаткованої матеріальної допомоги становить 3470грн.

В умовах військового стану внаслідок військової агресії РФ проти України роботодавці можуть діяти за аналогічними алгоритмами. Проте, варто звернути увагу на прийнятий 15 березня 2022 року Законопроект №7137-д від

14.03.2022 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану».

З моменту його підписання та оприлюднення (очікувано, що це станеться до початку квітня) протягом дії правового режиму воєнного чи надзвичайного стану діятиме норма, яка передбачає можливість виплати неоподатковуваної матеріальної допомоги благодійниками (а це будь-які ФО чи ЮО) наступним категоріям осіб:

- Безпосереднім учасникам бойових дій (із числа ЗСУ, Нацполіції, Нацгвардії, СБУ, МВС та інших силових відомств);
- Працівникам підприємств, що залучались до участі у бойових діях, або членам їх сімей;
- Фізичним особам, що мешкали на території населених пунктів, де проводились бойові дії, та/або які вимушено покинули місце проживання у зв'язку із проведенням бойових дій в таких населених пунктах.

Отже, роботодавці, які розташовані у зоні проведення бойових дій (орієнтуватись, на нашу думку, можна на перелік із Розпорядження КМУ від 06 березня 2022 р. № 204-р, який ідентифікує адміністративно-територіальні одиниці, на території яких надається державна підтримка: Чернігівська, Сумська, Харківська, Херсонська, Миколаївська, Запорізька, Донецька, Луганська, Житомирська, Одеська, Волинська, Дніпропетровська, Київська області та м. Київ) з моменту набуття чинності Законопроекту №7137 зможуть також виплачувати своїм як мобілізованим працівникам, так і працівникам, які вимушено покинули місце проживання, матеріальну допомогу, яка не обмежується у сумі та не підлягає оподаткуванню.

Що ж до страхового стажу працівників, який зазвичай перериватиметься, якщо за окремі періоди буде відсутній сплачений за працівника мінімальний страховий внесок, то зберігатиметься та ж рекомендація – сплачувати ЄСВ на рівні мінімального внеску. Разом із тим Законопроект №7137-д передбачає і зміни до ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», відповідно до яких на період з 01 березня 2022 року до скасування воєнного стану та ще протягом 12-ти місяців після цього роботодавці, які є платниками ЄП (3-я група ЄП) можуть не сплачувати ЄСВ за мобілізованих до ЗСУ співробітників (у цьому випадку мобілізований співробітник має отримувати середній оклад, а ЄСВ може компенсувати

бюджет), а внески за інших співробітників мають бути сплачені у строк не пізніше трьох місяців після скасування воєнного стану.

ХІІІ. Трудове законодавство. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-ІХ».

Запитання-відповіді

1. Загальний опис ситуації в сфері трудових відносин

Основоположні права громадян, пов'язані з реалізацією права на працю передбачені статтями 43-46 Конституції України.

Разом з тим відповідно до статті 64 Конституції України в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

Відповідно до підпункту 5 пункту 1 статті 6 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в указі Президента України про введення воєнного стану зазначається вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Указом Президента України від 24.04.2022 № 64/2022 (далі – Указ) в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб.

Згідно з пунктом 3 Указу у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

15.03.2022 Верховною Радою України прийнято Закону України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану” № 2136-IX (далі - Закон № 2136-IX).

Згідно з пунктом 2 розділу “Прикінцеві положення” Закону № 2136-IX главу ХІХ «Прикінцеві положення» Кодексу законів про працю України доповнено пунктом 2 такого змісту: «2. Під час дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», діють обмеження та особливості організації трудових відносин, встановлені Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

Згідно з частинами другою, третьою статті 1 Закону № 2136-IX на період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина відповідно до статей 43, 44 Конституції України. У період дії воєнного стану не застосовуються норми законодавства про працю у частині відносин, врегульованих цим Законом.

З огляду на вищевикладене, положення Закону № 2136-IX, які регулюють деякі аспекти трудових відносин інакше, ніж Кодекс законів про працю - мають пріоритетне застосування на період дії воєнного стану.

Водночас, інші норми законодавства про працю, які не суперечать положенням Закону № 2136-IX також можуть або повинні застосовуватися у відносинах між працівником та роботодавцем.

2. Як оформлювати мобілізованих. Які виплати їм належать.

Статтею 17 Конституції України, яка є нормою прямої дії та підлягає виконанню, встановлено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 у зв’язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України „Про правовий режим воєнного стану” із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в Україні введено воєнний стан строком на 30 діб.

Також, Указом Президента України від 24.02.2022 № 69/2022 оголошено проведення загальної мобілізації.

Відповідно до статті 119 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) на час виконання державних або громадських обов’язків, якщо за чинним законодавством України ці обов’язки можуть здійснюватися у робочий час, працівникам гарантується збереження місця роботи (посади) і середнього заробітку.

Працівникам, які залучаються до виконання обов’язків, передбачених законами України „Про військовий обов’язок і військову службу”, „Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”, надаються гарантії та пільги відповідно до цих законів.

За працівниками, призваними на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення зберігаються місце роботи, посада і середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, фермерському господарстві, сільськогосподарському виробничому кооперативі незалежно від підпорядкування та форми власності і у фізичних осіб - підприємців, у яких вони працювали на час призову. Таким працівникам здійснюється виплата грошового забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Враховуючи перераховані гарантії, працівники, призвані на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийняті на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення не підлягають звільненню на підставі пункту 3 частини першої статті 36 КЗпП, а лише увільняються від виконання обов’язків, передбачених трудовим договором, що оформлюється відповідним наказом (розпорядженням) роботодавця.

Підставою для збереження місця роботи, посади і середнього заробітку на підприємстві, в установі, організації, фермерському господарстві, сільськогосподарському виробничому кооперативі незалежно від

підпорядкування та форми власності і у фізичних осіб є сам факт призову або прийняття працівника на військову службу за контрактом (який підтверджується наданими власнику або уповноваженому ним органу відповідними довідками, витягами з наказів, повістки, розпорядження, витяги із наказів про включення до особового складу військової частини тощо) під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення.

2.1. Щодо добровольців територіальної оборони

Відповідно до частини третьої статті 9 Закону України „Про основи національного спротиву” до складу добровольчих формувань територіальних громад зараховуються громадяни України, які відповідають вимогам, встановленим Положенням про добровольчі формування територіальних громад, пройшли медичний, професійний та психологічний відбір і підписали контракт добровольця територіальної оборони.

Слід зазначити, що згідно з частиною другою статті 24 Закону України „Про основи національного спротиву” на членів добровольчих формувань територіальних громад під час їх участі у заходах підготовки добровольчих формувань територіальних громад, а також виконання ними завдань територіальної оборони поширюються гарантії соціального і правового захисту, передбачені Законом України „Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”.

Додатково інформуємо, що відповідно до статті 1 Закону України „Про оборону України” особливий період – період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Крім цього, статтею 1 Закону України „Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” визначено, що особливий період – період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов’язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту

введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Відповідно до частини першої статті 119 КЗпП на час виконання державних або громадських обов'язків, якщо за чинним законодавством України ці обов'язки можуть здійснюватися у робочий час, працівникам гарантується збереження місця роботи (посади) і середнього заробітку.

Враховуючи специфіку служби в територіальній обороні, яка може передбачати не постійне, а періодичне залучення працівника до виконання своїх обов'язків, вважаємо, що роботодавцю не потрібно в обов'язковому порядку видавати наказ про увільнення працівника від виконання роботи за трудовим договором.

В кожному конкретному випадку слід виходити із рівня залучення працівника до участі в територіальній обороні, кількості робочого часу, який витрачає працівник на цю діяльність та ефективність і можливість виконання його обов'язків за трудовим договором.

При цьому на час виконання працівниками обов'язків з територіальної оборони у робочий час їм гарантується збереження місця роботи (посади) і середнього заробітку.

Документами, що підтверджують участь в територіальній обороні є контракт добровольця територіальної оборони.

3. Найпростіший спосіб оформлення працівників, які покинули територію бойових дій або дистанційна робота.

Якщо специфіка виконання роботи передбачає можливість її здійснення віддалено, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, роботодавцю доцільно прийняти рішення про переведення працівника на дистанційну роботу.

Відповідно до частини першої статті 602 КЗпП дистанційна робота - це форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією власника або уповноваженого ним органу, в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Згідно з пунктом 61 частини першої статті 24 КЗпП трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі. Додержання письмової форми є

обов'язковим при укладенні трудового договору про дистанційну роботу або про надомну роботу.

Водночас частиною першою статті 2 Закону № 2136-IX встановлено, що у період дії воєнного стану сторони за згодою визначають форму трудового договору.

Разом з тим, сторонам не заборонено використовувати для дистанційної роботи типову форму трудового договору про дистанційну роботу затверджену наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 5 травня 2021 року № 913-21 «Про затвердження типових форм трудових договорів про надомну та дистанційну роботу».

Згідно з частиною другою статті 3 Закону № 2136-IX у період дії воєнного стану норми частини третьої статті 32 Кодексу законів про працю України та інших законів України щодо повідомлення працівника про зміну істотних умов праці не застосовуються.

Отже, переведення працівника на дистанційну роботу не вимагає обов'язкового попередження за 2 місяці про зміну істотних умов праці.

Варто врахувати, що в умовах воєнних дій можливі відключення комунікацій, які дозволяють виконання дистанційної роботи – електроенергія та мережа Інтернет.

Неможливість виконання працівником дистанційної роботи у зв'язку з відсутністю відповідних комунікацій, на нашу думку, не можуть розглядатися як порушення трудової дисципліни.

Якщо трудовий договір про дистанційну не укладався, а працівника було переведено на дистанційну роботу наказом роботодавця, рекомендуємо з метою належної організації виконання дистанційної роботи, ознайомлення працівника з наказами (розпорядженнями), повідомленнями, дорученнями, завданнями та іншими документами роботодавця заздалегідь домовитися про комунікацію та взаємодію між сторонами під час виконання дистанційної роботи:

- визначити засоби електронного зв'язку, наприклад електронна пошта, номер телефону, мобільний додаток тощо);
- умови звітності працівника про виконану роботу (якщо це необхідно);

- умови повідомлення працівником про виникнення ситуацій, що унеможлиблюють належне виконання дистанційної роботи - інші умови щодо комунікації та взаємодії сторін.

Звертаємо увагу, що загальна тривалість робочого часу не може перевищувати норм, передбачених статтями 50 і 51 КЗпП, а працівнику, який виконує дистанційну роботу, гарантується період вільного часу для відпочинку (період відключення), під час якого працівник може переривати будь-який інформаційно-телекомунікаційний зв'язок з власником або уповноваженим ним органом, і це не вважається порушенням умов трудового договору або трудової дисципліни. Період вільного часу для відпочинку (період відключення) визначається у трудовому договорі про дистанційну роботу.

За можливості може бути запроваджено також гнучкий режим робочого часу та надомну роботу (стаття 60, 60-1 КЗпП).

3.1. Що робити з тими, хто не може вийти на роботу і не може виконувати її дистанційно?

У разі можливості доцільно надати працівникам оплачувані відпустки (щорічні, соціальні), а також відпустки без збереження заробітної плати, що надаються в обов'язковому порядку та відпустки без збереження заробітної плати, що надаються за угодою сторін у порядку, визначеному законодавством (ст. ст. 25, 26 Закону України «Про відпустки»).

Відповідно до частини третьої статті 12 Закону № 2136-IX протягом періоду дії воєнного стану роботодавець на прохання працівника може надавати йому відпустку без збереження заробітної плати без обмеження строку, встановленого частиною першою статті 26 Закону України «Про відпустки».

3.2. Як оформити відсутність на роботі працівника, який залишив своє місце роботи у зв'язку із проведення бойових дій на відповідній території, та як обліковувати таку відсутність?

Відсутність працівника на роботі у зв'язку з бойовими діями не може бути кваліфікована як прогул без поважної причини. Тому, до з'ясування причин відсутності працівника та отримання від нього письмових пояснень, доцільно обліковувати його, як працівника, відсутнього з нез'ясованих або з інших причин.

4. Що робити з працівниками у випадку, якщо підприємство не може функціонувати або якщо неможлива робота частини структурних підрозділів?

а) Оголошення простою.

Відповідно до статті 34 КЗпП простій - це зупинення роботи, викликане відсутністю організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи, невідворотною силою або іншими обставинами.

У разі простою працівники можуть бути переведені за їх згодою з урахуванням спеціальності і кваліфікації на іншу роботу на тому ж підприємстві, в установі, організації на весь час простою або на інше підприємство, в установу, організацію, але в тій самій місцевості на строк до одного місяця.

Запровадження простою оформлюється наказом керівника, з яким працівників ознайомлюють у можливий спосіб, в тому числі за допомогою засобів електронного зв'язку. Оплата простою здійснюється з розрахунку не нижче від двох третин тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу). На умовах, передбачених у колективному договорі, оплата за час простою може здійснюватися у більшому розмірі.

Керівники державних органів, підприємств, установ та організацій, що фінансуються або дотуються з бюджету, до припинення чи скасування воєнного стану в Україні в межах фонду заробітної плати, передбаченого у кошторисі, можуть самостійно визначати розмір оплати часу простою працівників, але не нижче від двох третин тарифної ставки встановленого працівникові тарифного розряду (посадового окладу) (постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 221).

б) Призупинення дії трудового договору

Статтею 13 Закону № 2136-IX введено механізм призупинення дії трудового договору.

Призупинення дії трудового договору – це тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором.

Дія трудового договору може бути призупинена у зв'язку з військовою агресією проти України, що виключає можливість надання та виконання роботи.

Призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин.

Призупинення дії трудового договору роботодавець та працівник за можливості мають повідомити один одного у будь-який доступний спосіб.

З огляду на вищевикладене, головною умовою для призупинення дії трудового договору є абсолютна неможливість надання роботодавцем та виконання працівником відповідної роботи.

Ініціатором призупинення трудового договору можуть бути як роботодавець, так і працівник.

Водночас з метою усунення правової невизначенності, рекомендуємо сторонам повідомляти один одного про призупинення трудового договору письмово або в електронній формі з використанням технічних засобів електронних комунікацій.

Відповідно до частини третьої статті 13 Закону № 2136-IX відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам на час призупинення дії трудового у повному обсязі покладається на державу, що здійснює військову агресію проти України.

Таким чином при призупиненні трудового договору роботодавець повинен продовжувати ведення обліку в частині нарахування заробітної плати та компенсаційних виплат, які були б належні працівникові, якщо такого призупинення не було б.

5. Чи можна працівника, який не з'являється на роботі внаслідок обставин, пов'язаних з бойовими діями, направити «заднім числом» у відпустку, в т.ч. карантинну?

Ні.

Проте зазначений час неявки працівника у табелі обліку використання робочого часу доцільно відмічати умовним позначенням «І» – інші причини неявок або «НЗ» - неявка з нез'ясованих причин.

Слід зазначити, що працівники, які не виходять на роботу внаслідок ведення воєнних дій та пов'язаних з ними обставин, не можуть бути звільнені за пунктом 4 частини першої статті 40 Кодексу законів про працю України за прогул без поважної причини.

Зазначене обумовлено необхідністю збереження життя та здоров'я таких працівників та їх сімей і вважається як відсутність на роботі з поважних причин.

6. Чи буде Держпраці накладати штрафи за порушення законодавства зараз, якщо виявить його після закінчення воєнного часу?

Торгово-промислова палата України (ТПП) повідомила про засвідчення факту настання форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) з 24 лютого 2022 року.

Так, згідно з листа ТПП від 28.08.2022 № 2024/02.0-7.1 Торгово-промислова палата України (далі - ТПП України) на підставі статей 14 та 141 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 02.12.1997 № 671/97-ВР, Статуту ТПП України, цим засвідчує форс мажорні обставини (обставини непереборної сили): військову агресію Російської Федерації проти України, що стало підставою введення воєнного стану із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб, відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».

Враховуючи це, ТПП України підтверджує, що зазначені обставини з 24 лютого 2022 року до їх офіційного закінчення, є надзвичайними, невідворотними та об'єктивними обставинами для суб'єктів господарської діяльності та/або фізичних осіб по договору, окремим податковим та чи іншим зобов'язанням/обов'язком, виконання яких/-го настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання відповідно яких/-го стало неможливим у встановлений термін внаслідок настання таких форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).

Згідно з частиною першою статті 9 Цивільного кодексу України (далі - ЦК) Положення цього Кодексу застосовуються до врегулювання відносин, які виникають у сферах використання природних ресурсів та охорони довкілля, а також до трудових та сімейних відносин, якщо вони не врегульовані іншими актами законодавства.

Відповідно до частини першої статті 617 ЦК особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили.

З огляду на вищевикладене, вважаємо, що в умовах воєнного стану положення ЦК щодо звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання має застосовуватися і до зобов'язань за трудовими відносинами.

Разом з тим звертаємо увагу, що звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання внаслідок форс-мажорних обставин (непереборної сили) не звільняє від виконання самого зобов'язання.

Таким чином після усунення вищезгаданих обставин, особа зобов'язана виконати всі свої зобов'язання перед іншою стороною.

7. Як виплачувати зарплату, якщо у бухгалтера нема можливості її нарахувати. Чи будуть за це санкції після закінчення воєнного стану?

На сьогодні законодавством передбачено 5 видів відповідальності: дисциплінарна, матеріальна, адміністративна, фінансова та кримінальна.

Однією з головних умов притягнення до кожного із вищезазначених видів відповідальності є наявність вини особи в діях, що носять протиправний характер.

Законом № 2136-IX врегульовано питання оплати праці працівників в період воєнного стану.

Відповідно до статті 10 Закону № 2136-IX заробітна плата виплачується працівнику на умовах, визначених трудовим договором. Роботодавець повинен вживати всіх можливих заходів для забезпечення реалізації права працівників на своєчасне отримання заробітної плати. Роботодавець звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання щодо строків оплати праці, якщо доведе, що це порушення сталося внаслідок ведення бойових дій або дії інших обставин непереборної сили. Звільнення роботодавця від відповідальності за несвоєчасну оплату праці не звільняє його від обов'язку виплати заробітної плати. У разі неможливості своєчасної виплати заробітної плати внаслідок ведення бойові дії, строк виплати заробітної плати може бути відтермінований до моменту відновлення діяльності підприємства.

8. Про втрату чинності розпорядчих актів щодо відсторонення від роботи невакцинованих від COVID-19 працівників.

Наказом Міністерства охорони здоров'я (далі – МОЗ) від 25 лютого 2022 року № 380, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 26 лютого 2022 року за № 256/37592, зупинено дію наказу МОЗ від 04 жовтня 2021 року № 2153 «Про

затвердження Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням», до завершення воєнного стану в Україні.

Враховуючи, що вищезгаданий наказ МОЗ слугував підставою для видання відповідних розпорядчих актів (наказів, розпоряджень) роботодавців щодо відсторонення від роботи невакцинованих від COVID-19 працівників, вважаємо, що всі накази про відсторонення працівників у зв'язку з відмовою або ухиленням від вакцинації повинні бути визнані такими, що втратили чинність з дня набрання чинності вищезгаданим наказом МОЗ від 25 лютого 2022 року № 380. Відтак відсторонені особи допускаються до виконання завдань за посадою.

Окремо зазначаємо, що наказ МОЗ від 25 лютого 2022 року № 380 набрав чинності 01 березня 2022 року (опублікований в бюлетні «Офіційний вісник України» від 01 березня 2022 року за № 17).

9. Що робити, якщо працівник втратив зв'язок з роботодавцем, який в результаті воєнних дій не може організувати такому працівникові роботу (знищення, руйнування приміщення юридичної особи, загибель чи зникнення фізичної особи-підприємця)?

Відповідно до частини першої статті 21 КЗпП трудовим договором є угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.

З огляду на вищевикладене, якщо роботодавець не має можливості забезпечити працівника необхідними умовами праці, останній не зобов'язаний виконувати свої трудові обов'язки.

Відповідно до статті 4 Закону № 2136-IX у зв'язку з веденням бойових дій у районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та існування загрози для життя і здоров'я працівника він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури).

У випадку відсутності будь-яких контактів з роботодавцем, в тому числі і у випадку смерті роботодавця фізичної особи-підприємця або з інших причин, що унеможлиблюють розірвання трудового договору, вважаємо, що в порядку окремого провадження, передбаченого Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК), може бути встановлено факт припинення трудових відносин.

Відповідно до частини сьомої статті 19 ЦПК окреме провадження призначене для розгляду справ про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов для здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Відповідно до пункту 5 частини другої статті 293 ЦПК суд розглядає в порядку окремого провадження справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення.

Додатково інформуємо, що з набранням чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі» від 5 лютого 2021 року № 1217ІХ облік трудової діяльності працівника здійснюється в електронній формі в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування у порядку, визначеному Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування».

Ведення трудової книжки при цьому здійснюється роботодавцем виключно за бажанням працівника.

Також зазначаємо, що відповідно до частини другої статті 21 КЗпП працівник має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладення трудового договору на одному або одночасно на декількох підприємствах, в установах, організаціях, якщо інше не передбачено законодавством, колективним договором або угодою сторін.

10. Чи можуть роботодавці змушувати людей писати заяви на відпустки за свій рахунок під час воєнного стану? За яких умов так, а за яких ні.

Ні.

Законодавством про працю не передбачено надання відпусток без збереження заробітної плати з ініціативи роботодавця.

Оформлення відпусток без збереження заробітної плати, передбачених статтями 25, 26 Закону України “Про відпустки” є правом, а не обов’язком працівника.

При цьому надання відпусток, передбачених статтею 25 Закону України «Про відпустки» здійснюється роботодавцем в обов’язковому порядку за ініціативою працівника, а надання відпусток, передбачених статтею 26 вищезгаданого закону здійснюється за згодою сторін.

У випадку, якщо у зв’язку з воєнними діями підприємство не може функціонувати або якщо неможлива робота частини структурних підрозділів, або організація роботи окремих працівників – роботодавцю необхідно оформлювати простій у відповідності до статей 34, 113 КЗпП.

При цьому відповідно до частини другої статті 113 КЗпП про початок простою, крім простою структурного підрозділу чи всього підприємства, працівник повинен попередити власника або уповноважений ним орган чи бригадира, майстра або посадових осіб.

11. Чи діє законодавство про відповідальність за несвоєчасну сплату (директор зник, а люди працюють)

Відповідно до статті 10 Закону № 2136-IX заробітна плата виплачується працівнику на умовах, визначених трудовим договором. Роботодавець повинен вживати всіх можливих заходів для забезпечення реалізації права працівників на своєчасне отримання заробітної плати. Роботодавець звільняється від відповідальності за порушення зобов’язання щодо строків оплати праці, якщо доведе, що це порушення сталося внаслідок ведення бойових дій або дії інших обставин непереборної сили. Звільнення роботодавця від відповідальності за несвоєчасну оплату праці не звільняє його від обов’язку виплати заробітної плати. У разі неможливості своєчасної виплати заробітної плати внаслідок ведення бойові дії, строк виплати заробітної плати може бути відтермінований до моменту відновлення діяльності підприємства.

Крім цього, в залежності від організаційно-правової форми діяльності юридичної особи, яка є роботодавцем, необхідно вжити усіх можливих заходів для забезпечення безперебійного управління такою особою (наприклад призначення нового директора або тимчасове покладення обов’язків на його заступників).

12. Якщо людина хоче взяти відпустку чи поїхати, рятувати своїх родичів, чи себе, чи можуть не надати їй і не відпустити?

Надання відпусток без збереження заробітної плати, передбачених статтею 25 Закону України «Про відпустки» здійснюється роботодавцем в обов'язковому порядку за ініціативою працівника, а надання відпусток, передбачених статтею 26 вищезгаданого закону здійснюється за згодою сторін.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про відпустки» черговість надання відпусток визначається графіками, які затверджуються власником або уповноваженим ним органом за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом, і доводиться до відома всіх працівників.

Конкретний період надання щорічних відпусток у межах, установлених графіком, узгоджується між працівником і власником або уповноваженим ним органом, який зобов'язаний письмово повідомити працівника про дату початку відпустки не пізніше як за два тижні до встановленого графіком терміну.

Щорічні відпустки за бажанням працівника в зручний для нього час надаються:

- 1) особам віком до вісімнадцяти років;
- 2) особам з інвалідністю;
- 3) жінкам перед відпусткою у зв'язку з вагітністю та пологами або після неї;
- 4) жінкам, які мають двох і більше дітей віком до 15 років або дитину з інвалідністю;
- 5) одинокій матері (батьку), які виховують дитину без батька (матері); опікунам, піклувальникам або іншим самотнім особам, які фактично виховують одного або більше дітей віком до 15 років за відсутності батьків;
- 6) дружинам (чоловікам) військовослужбовців;
- 7) ветеранам праці та особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною;
- 8) ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, а також особам, на яких поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

- 9) батькам - вихователям дитячих будинків сімейного типу;
- 10) в інших випадках, передбачених законодавством, колективним або трудовим договором.

Водночас, частинами першою, другою статті 12 Закону № 2136-IX введено обмеження щодо надання відпусток в період воєнного стану.

Так, у період дії воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам тривалістю 24 календарні дні. У період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику у наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури.

13. У якому випадку рахується простій і яка зарплата в такому випадку?

Відповідно до статті 34 КЗпП простій - це зупинення роботи, викликане відсутністю організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи, невідвратною силою або іншими обставинами.

У разі простою працівники можуть бути переведені за їх згодою з урахуванням спеціальності і кваліфікації на іншу роботу на тому ж підприємстві, в установі, організації на весь час простою або на інше підприємство, в установу, організацію, але в тій самій місцевості на строк до одного місяця.

Відповідно до статті 113 КЗпП Про початок простою, крім простою структурного підрозділу чи всього підприємства, працівник повинен попередити власника або уповноважений ним орган чи бригадира, майстра або посадових осіб.

У випадку виникнення простою не з вини працівника доцільно оформити:

- акт простою, в якому зафіксувати обставини, в наслідок яких виник простій, дату виникнення простою, тощо.
- наказ власника або уповноваженого ним органу, який міститиме перелік структурних підрозділів, на які поширюється простій, у випадку, якщо простій не поширюватиметься на все підприємство, а також дату початку та, за можливості, дату закінчення простою або ж подію, з якою пов'язане закінчення простою.

Згідно з вимогами статті 113 КЗпП час простою не з вини працівника, в тому числі на період оголошення карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, оплачується з розрахунку не нижче від двох третин тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу).

При цьому, доплата до рівня мінімальної зарплати при простой не здійснюється (роз'яснення Мінсоцполітики деяких питань оплати праці на виконання Закону України від 06.12.2016 р. №1774-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України»).

Слід зауважити, що відповідно до статті 98 КЗпП, статті 8, 13 Закону оплата праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету, здійснюється на підставі актів Кабінету Міністрів України в межах бюджетних асигнувань.

Обсяги витрат на оплату праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету, затверджуються одночасно з бюджетом.

14. Чи можна скорочувати працівників під час дії воєнного стану?

Законодавством про працю не встановлено обмежень щодо заборони скорочення працівників недержавних підприємств, установ та організацій в період воєнного стану.

При цьому відповідно до частини першої статті 5 Закону № 2136-IX у період дії воєнного стану допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку) із зазначенням дати звільнення, яка є першим робочим днем, наступним за днем закінчення тимчасової непрацездатності, зазначеним у документі про тимчасову непрацездатність, або першим робочим днем після закінчення відпустки.

Отже, за наявності законних підстав для звільнення працівника з ініціативи роботодавця (статті 40, 41 КЗпП), таке звільнення допускається навіть у період його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку). Датою звільнення буде перший робочий день після закінчення тимчасової непрацездатності, зазначеної у документі про тимчасову непрацездатність, або перший робочий день після закінчення відпустки.

15. Яка процедура оформлення трудових відносин при евакуації підприємства, установи та організації в іншу місцевість?

У випадку, якщо підприємство, установа, організація разом з персоналом вимушені у зв'язку з воєнними діями продовжувати свою роботу в іншій місцевості, усі його працівники вважаються такими, у яких змінилися істотні умови праці.

Відповідно до частини другої статті 3 Закону № 2136-IX у період дії воєнного стану норми частини третьої статті 32 Кодексу законів про працю України та інших законів України щодо повідомлення працівника про зміну істотних умов праці не застосовуються.

Водночас вважаємо, що працівники, які прямо не відмовилися від такої зміни істотних умов праці, але не можуть у зв'язку з воєнними діями переїхати у нове місцезнаходження підприємства, установи, організації - не можуть бути звільнені відповідно до пункту 6 частини першої статті 36 КЗпП.

Таким працівникам може бути запроваджений простій, надані відпустки без збереження заробітної плати або з ними призупиняється трудовий договір.

16. Які гарантії передбачені для мобілізованого працівника, який перебуває у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку? Чи повинен роботодавець такого працівника увільнити?

На сьогодні діє законодавча гарантія, встановлена частиною третьою статті 119 Кодексу законів про працю України (далі - КЗпП), відповідно до якої за працівниками, призваними на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення зберігаються місце роботи, посада і середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, фермерському господарстві, сільськогосподарському виробничому кооперативі незалежно від підпорядкування та форми власності і у фізичних осіб - підприємців, у яких вони працювали на час призову. Таким працівникам здійснюється виплата грошового забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Враховуючи перераховані гарантії, працівники, призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період до його закінчення або до дня фактичного звільнення не підлягають звільненню з роботи на підставі пункту 3 частини першої статті 36 КЗпП, а лише увільняються від виконання обов'язків, передбачених трудовим договором, що оформлюється відповідним наказом (розпорядженням) роботодавця.

Тому в умовах воєнного стану мобілізований працівник, який перебуває у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, продовжує знаходитися у трудових відносинах з відповідним роботодавцем.

Середній заробіток зберігається за таким працівником, у разі закінчення відпустки або дострокового її припинення.

17. Чи може працівник, який отримав статус біженця в іншій країні, продовжувати перебувати в трудових відносинах з підприємством? Чи обов'язково такого працівника звільняти?

В зазначеній ситуації роботодавцю слід виходити з того, чи є з таким працівником зв'язок і чи може він продовжувати виконання своїх посадових обов'язків.

Законодавством про працю не передбачено обов'язку працівника повідомляти роботодавця про своє місцезнаходження та отримання статусу біженця або визнання його особою, яка потребує тимчасового захисту.

Зважаючи на надскладну ситуацію на території України, на нашу думку, працівники, які не виходять на роботу внаслідок обставин, пов'язаних з бойовими діями, або ті, які не мають змоги виходити на роботу у зв'язку з небезпекою для життя і здоров'я, не підлягають автоматичному звільненню чи, наприклад, за пунктом 4 частини першої статті 40 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) за „прогул без поважної причини”.

Зазначене обумовлено необхідністю збереження життя та здоров'я таких працівників та їх сімей і вважається як відсутність на роботі з поважних причин.

Якщо з таким працівником відсутній зв'язок, до з'ясування причин і обставин його відсутності за ним зберігаються робоче місце та посада, трудові відносини не припиняються, однак час таких неявок не зараховується до стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку, та у загальному випадку не підлягає оплаті.

У випадку, якщо специфіка виконання роботи передбачає можливість її здійснення віддалено, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, роботодавцю доцільно прийняти рішення про переведення працівника на дистанційну роботу.

Відповідно до частини першої статті 60-2 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) дистанційна робота - це форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією власника або уповноваженого ним органу, в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. При цьому законодавство не містить заборони виконання такої дистанційної роботи за кордоном. Тому відповідно у випадку, коли працівник у зв'язку з небезпекою для життя і здоров'я під час дії воєнного стану виїхав за межі країни і має технічну можливість виконання трудових функцій дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, не вбачається правових підстав для його звільнення.

Якщо специфіка виконання роботи не дозволяє виконувати її віддалено, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, такому працівникові може бути оформлено простій, надано відпустку без збереження заробітної плати або з ним може бути тимчасово призупинено трудовий договір (що не є звільненням).

18. Як оголосити простій працівникам, які перебувають у відпустках або на лікарняному?

За обставин, що зумовлюють простій структурного підрозділу чи всього підприємства, не з вини працівника, він має право на оплату цього часу з розрахунку не нижче від двох третин тарифної ставки встановленого розряду (окладу) (стаття 113 КЗпП).

Водночас, якщо попередньо працівнику надано відпустку чи оформлено листок непрацездатності не вбачається правових підстав для оформлення йому у цей період простою та коригування відповідно облікової звітності і оплати.

19. На який період оформлюється увільнення мобілізованих працівників, які виконували сезонні роботи або за строковим трудовим договором?

Відповідно до частини третьої статті 119 КЗпП за працівниками, призваними на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на

особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення зберігаються місце роботи, посада і середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, фермерському господарстві, сільськогосподарському виробничому кооперативі незалежно від підпорядкування та форми власності і у фізичних осіб - підприємців, у яких вони працювали на час призову. Таким працівникам здійснюється виплата грошового забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Згідно з частиною другою статті 23 КЗпП України строковий трудовий договір укладається у випадках, коли трудові відносини не можуть бути встановлені на невизначений строк з урахуванням характеру наступної роботи, або умов її виконання, або інтересів працівника та в інших випадках, передбачених законодавчими актами.

Пунктом 2 частини першої статті 36 КЗпП України встановлено, що однією з підстав припинення трудового договору є закінчення строку. Укладаючи строковий трудовий договір працівник надає добровільну згоду на його припинення у визначений сторонами у трудовому договорі строк.

З огляду на викладене, у випадку закінчення строку трудового договору, укладеного з працівником, призваним на військову службу, за яким зберігається місце роботи, посада і середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, дія трудового договору може бути припинена.

20. Як оформлювати працівників, які були залучені до трудової повинності або суспільно корисних робіт?

Частиною третьою статті 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено, що у процесі трудової діяльності осіб, щодо яких запроваджена трудова повинність, забезпечується дотримання таких стандартів, як мінімальна заробітна плата, мінімальний термін відпустки та час відпочинку між змінами, максимальний робочий час, врахування стану здоров'я особи тощо. На час залучення працюючої особи до виконання трудової повинності поза місцем її роботи за трудовим договором за нею після закінчення виконання таких робіт зберігається відповідне робоче місце (посада).

Порядок залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 року № 753 (далі – Порядок).

Дія Порядку поширюється на військове командування, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також підприємства, установи і організації незалежно від форми власності (далі - підприємства).

Відповідно до Порядку суспільно корисні роботи - види тимчасової трудової діяльності працездатних осіб в умовах воєнного стану, які провадяться для виконання робіт, що мають оборонний характер, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру, що виникли в період воєнного стану, та їх наслідків, задоволення потреб Збройних Сил, інших військових формувань і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення, а також не можуть бути пов'язані з підприємництвом або іншою діяльністю, спрямованою на одержання прибутку, та до яких належать роботи і послуги, що не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки.

Трудова повинність це короткостроковий трудовий обов'язок на період мобілізації і воєнного часу з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру, які виникли в період воєнного стану, та їх наслідків, що не потребує обов'язкової згоди особи, стосовно якої запроваджується такий трудовий обов'язок.

Рішення про запровадження трудової повинності та залучення працездатних осіб до виконання суспільно корисних робіт, яке доводиться до відома населення через засоби масової інформації, приймає військове командування разом з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а якщо це неможливо, самостійно.

До суспільно корисних робіт залучаються працездатні особи, у тому числі особи, що не підлягають призову на військову службу, які за віком і станом здоров'я не мають обмежень до роботи в умовах воєнного стану (крім працездатних осіб, що залучені до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і заброньовані за підприємствами на

період мобілізації та воєнного часу з метою виконання робіт, що мають оборонний характер), а саме:

безробітні та інші незайняті особи;

працівники функціонуючих в умовах воєнного стану підприємств (за погодженням з їх керівниками), що не залучені до виконання мобілізаційних завдань (замовлень) та не зараховані до складу позаштатних (невоєнізованих) формувань цивільного захисту, - у порядку переведення; особи, зайняті в особистому селянському господарстві; студенти вищих, учні та слухачі професійно-технічних навчальних закладів; особи, які забезпечують себе роботою самостійно.

З кожною із зазначених осіб укладається строковий трудовий договір.

Забороняється залучати до суспільно корисних робіт малолітніх дітей та дітей віком від чотирнадцяти до п'ятнадцяти років, жінок, які мають дітей віком до трьох років, а також вагітних жінок у разі, коли виконання таких робіт може негативно вплинути на стан їх здоров'я.

Працівникам функціонуючих в умовах воєнного стану підприємств за виконання суспільно корисних робіт забезпечується оплата відповідно до умов оплати праці, встановлених за професією (посадою), на яку їх зараховано, і розмір такої оплати не може бути нижчим від розміру середньої заробітної плати за основним місцем роботи.

Іншим працездатним особам за виконання суспільно корисних робіт забезпечується оплата відповідно до умов оплати праці, встановлених за професією (посадою), на яку їх зараховано, і розмір такої оплати у разі виконання норми праці не може бути нижчим від розміру мінімальної заробітної плати, встановленого на дату її нарахування.

XIV. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Тимчасово, з 1 березня 2022 року до припинення або скасування воєнного стану в Україні, а також протягом наступних дванадцяти місяців після

припинення або скасування такого воєнного стану мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати єдиний внесок за себе такі особи:

- фізичні особи - підприємці, в тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування;
- особи, які провадять незалежну професійну діяльність;
- члени фермерського господарства, якщо вони не належать до осіб, які підлягають страхуванню на інших підставах.

Також у разі відсутності доходу у таких осіб, не застосовується вимога щодо мінімальної суми єдиного внеску на рівні мінімального страхового внеску за місяць, у якому отримано дохід (прибуток).

При цьому такими особами розрахунок єдиного внеску в складі податкової декларації не заповнюється за період в якому відповідно до абзацу першого цього пункту єдиний внесок не нараховувався, не обчислювався та не сплачувався

(п. 9-19 Розділу VIII Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

На період мобілізації, визначеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року №69/2022 «Про загальну мобілізацію», затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» роботодавці – платники єдиного податку, які обрали спрощену систему оподаткування – фізичні особи-підприємці, які належать до другої та третьої груп платників єдиного податку, а також юридичні особи, які належать до третьої групи платників єдиного податку, мають право за власним рішенням не сплачувати єдиний внесок за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України.

Відповідні суми єдиного внеску, нараховані та не сплачені роботодавцями, сплачуються за рахунок державного бюджету, крім періодів у яких наймані працівники, які призвані на військову службу, отримували доходи у вигляді грошового забезпечення, з яких було сплачено єдиний внесок за рахунок державного бюджету.

(п. 9-20 Розділу VIII Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Тимчасово на період дії правового режиму воєнного стану, а також протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану штрафні санкції за порушення щодо єдиного внеску (частина одинадцята ст. 25 зазначеного Закону) не застосовуються.

(п. 9-21 Розділу VIII Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Тимчасово на період воєнного стану, а також протягом трьох місяців після його припинення або скасування платникам єдиного внеску не нараховується пеня, а нарахована пеня за ці періоди підлягає списанню.

(п. 9-22 Розділу VIII Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

Запроваджується мораторій на проведення документальних перевірок правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску на період воєнного стану, а також протягом трьох місяців після його припинення або скасування.

Розпочаті та не завершені до 24 лютого 2022 року перевірки зупиняються по останній календарний день третього місяця із дня припинення (скасування) воєнного стану.

(п. 9-23 Розділу VIII Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

XV. Застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг Тимчасово, на період воєнного стану:

не застосовуються санкції за порушення правил застосування РРО, крім санкцій за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів.

дозволяється проведення розрахункових операцій, що здійснюються в режимі офлайн та використання фіскальних номерів із діапазону фіскальних номерів, сформованих фіскальним сервером контролюючого органу, в понад встановлені абзацами третім та четвертим статті 5 цього Закону терміни.

(п.12-13 Розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

XVI. Регулювання імпорتنих операцій

Перелік товарів критичного імпорту визначено Постановою КМУ від 24 лютого 2022 р. № 153 та змінами до неї;

Розширено та уточнено УКТ ЗЕД категорії товарів оборонного призначення, які звільнено від сплати ввізного мита.

(ст. 282, ст.287 Митного кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

XVII. Плата за землю

За інформацією ДПС України у зв'язку із прийняттям Верховною Радою України 15 березня 2022 року Закону України № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» змінено встановлений Податковим кодексом України (далі – Кодекс) порядок справляння плати за землю (далі – Зміни).

Зміни, що прийняті у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, передбачають, що тимчасово, на період з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, у якому припинено або скасовано воєнний,

надзвичайний стан, не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки (земельні частки (паї)), що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, та перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб, а також за земельні ділянки (земельні частки (паї)), визначені обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами та/або на яких наявні фортифікаційні споруди (підпункт 69.14 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу) (далі – Ділянки).

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, визначається Кабінетом Міністрів України.

Зважаючи на те, що граничний термін подання податкової декларації з плати за землю на 2022 рік припав на 21 лютого 2022 року, то платникам плати за землю за відповідні Ділянки у межах визначених Територій слід, за можливості, подати уточнюючі податкові декларації (далі – Декларації) після офіційного оприлюднення такого переліку.

У таких Деклараціях необхідно, починаючи з березня 2022 року, податкові зобов'язання, які були задекларовані до сплати у раніше поданих податкових деклараціях, змінити та зазначити у розмірі «0», крім податкових зобов'язань за січень та лютий 2022 року.

Для можливості подальшої ідентифікації підстав зменшення податкових зобов'язань у податковій декларації у графі «Код пільги» в якості коду пільги зазначити номер Закону України, а саме 2120.

Приклади заповнення уточнюючих податкових декларацій з земельного податку та з орендної плати за 2022 рік у зв'язку із прийняттям Верховною Радою України 15.03.2022 Закону України № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» розміщені на вебпорталі ДПС за посиланням <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavnipodatki/plata-za-zemlyu--fizichni-oso/formi-zvitnosti/>.

Нагадуємо, що пеня та штрафи не нараховуються з огляду на положення підпункту 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу та зміни, внесені до пункту 129.9 статті 129 Кодексу, а саме згідно з

новою редакцією підпункту 129.9.7, пеня не нараховується, а нарахована пеня підлягає анулюванню у випадку вчинення діяння (дії або бездіяльності) особою внаслідок введення воєнного, надзвичайного стану.

Разом з цим зазначаємо, що відповідно до пункту 102.9 статті 102 «Строки давності та їх застосування» Кодексу на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану зупиняється перебіг строків, визначених Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

XVIII. Екологічний податок

Тимчасово, за 2022 податковий (звітний) рік, не нараховується та не сплачується екологічний податок за об'єктами оподаткування, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, визначається Кабінетом Міністрів України.

(69.16. п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, з урахуванням змін, внесених 15.03.2022)

XIX. Інші питання у сфері оподаткування

1. Про тимчасове призупинення надання ДПС України та її територіальних органів відповідей на звернення підприємств, установ та організацій та громадян.

ВГО "Асоціація платників податків України" інформує: у зв'язку із запровадженням на всій території України воєнного стану Державна податкова служба України та її територіальні органи тимчасово призупинили надання відповідей на звернення підприємств, установ та організацій, звернення громадян, звернення платників податків про надання індивідуальних податкових консультацій, запити на інформацію, що не стосуються правового режиму воєнного стану, військової діяльності, надання медичної допомоги, евакуації населення тощо.

Це зумовлено положеннями пп. 69.9 п. 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, відповідно до якого для платників податків та контролюючих органів зупиняється перебіг строків, визначених податковим законодавством та іншим законодавством, контроль за

дотриманням якого покладено на ДПС. Такі зміни до Податкового кодексу України були внесені Законом України від 3 березня 2022 року № 2118 – IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану».

Наголошуємо, що розгляд звернень та надання індивідуальних податкових консультацій й відповідей на запити на інформацію буде відновлено після припинення або скасування воєнного стану на території України.

Звертаємо увагу, що в територіальних органах ДПС працюють «гарячі лінії» для надання консультацій платникам податків <https://tax.gov.ua/data/files/266745.docx>.

Нагадуємо, що воєнний стан на всій території України запроваджено відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні».

2.Щодо дії Сертифікатів користувачів КНЕДП ІДД.

За повідомленням ДПС України сертифікати користувачів КНЕДП ІДД ДПС, термін яких завершується, буде автоматично перевипущено ще на один рік.

Кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг Інформаційнодовідковим департаментом ДПС, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17 березня 2022 року № 300 «Деякі питання забезпечення безперебійного функціонування системи надання електронних довірчих послуг», буде здійснено автоматичне формування нових сертифікатів відкритих ключів користувачів за один день до закінчення строку чинності старих сертифікатів терміном дії на один рік. При цьому особистий ключ користувача не змінюється.

Користувачі, яким не потрібно автоматичне формування нових сертифікатів, можуть скасувати діючі сертифікати одним із способів, наведених за посиланням: <https://acskidd.gov.ua/blokuvannya>.

Адреса веб-сайту АППУ

www.appu.org.ua

Адреса: 04119, м. Київ, вул. Юрія Ілленка, 83-Д

info-appu@ukr.net